

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Integrace Spolkové republiky Německo do Evropských
společenství a Severoatlantické aliance v letech
1949 - 1989**

Bc. Jana Lauberová

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

**Integrace Spolkové republiky Německo do Evropských
společenství a Severoatlantické aliance v letech
1949 - 1989**

Bc. Jana Lauberová

Vedoucí práce:

PhDr. Dipl.-Pol. Martin Jeřábek, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018 .....

Ráda bych poděkovala panu PhDr. Dipl.-Pol. Martinovi Jeřábkovi, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích, které mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Obsah

1 Úvod	1
2 Situace po druhé světové válce a vznik Spolkové republiky Německo	8
3 Integrace SRN v 50. letech	13
3.1 Institucionální zdroje německé integrační politiky	13
3.2 Vznik Evropského společenství uhlí a oceli	15
3.3 Evropské obranné společenství	18
3.4 Konference v Messině a německý postoj k Římským smlouvám	20
4 Integrace SRN v 60. letech	23
4.1 Vznik Politické unie	23
4.2 Německo-francouzské vztahy a Elysejská smlouva	24
4.3 Krize EHS a politika Ludwiga Erharda	25
5 Integrace SRN v 70. letech	27
5.1 Ostpolitik	27
5.2 Evropská politika Willyho Brandta a ropný šok	29
5.3 Euroskleróza a vznik Evropského měnového systému	31
6 Integrace SRN v 80. letech	33
6.1 Počátek 80. let cesta k Jednotnému evropskému aktu	33
6.2 Jednotný evropský akt	34
6.3 Sjednocení Německa a podpis Maastrichtské smlouvy	36
7 Integrace SRN do NATO	40
8 Závěr	45
9 Seznam zkratk	53
10 Seznam použité literatury	54
11 Resumé	58
12 Přílohy	60

1 Úvod

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zachytit komplikovaný vývoj a komplexní analýzu integrační politiky Spolkové republiky Německo od vzniku SRN v roce 1949 po pád Berlínské zdi v roce 1989 a podpis Maastrichtské smlouvy zakládající Evropskou unii v roce 1992. Ačkoli problematika evropské integrace Spolkové republiky Německo je velice rozsáhlá, do dnešních dnů nebyla v českém prostředí sepsána rozsáhlejší monografie, která by detailně mapovala toto německé historické období. V české literatuře lze najít jednotlivé práce, které se věnují evropské integraci jako celku, nikoli však pouze historii evropské integrace Západního Německa. O problematice evropské integrace SRN se však lze dočíst v zahraniční literatuře, ze které tato práce nejvíce vychází. Tato práce si nepokládá za cíl tuto mezeru v českém prostředí zcela vyplnit, avšak alespoň rozšířit povědomí o tomto složitém období Spolkové republiky Německo. Hlavní důraz je především kladen na analýzu jednotlivých přeměn západoněmecké evropské integrace, způsoby, jak se Německo snažilo znovuzapojit do evropské politiky, proč o to usilovalo a jaké byly postoje ostatních evropských států na německou evropskou integraci. Cesta Spolkové republiky Německo k opětovnému získání silné pozice v mezinárodní politice nebyla snadná. První léta na ni bylo zejména Francií pohlíženo skrz prsty.

Pro přehlednost je diplomová práce členěna na dva celky – Integraci Spolkové republiky Německo do evropských společenství a integraci SRN do Severoatlantické aliance. Obě části jsou chronologicky řazeny podle po sobě jdoucích skutečnostech. Práce je celkem rozdělena do šesti kapitol, které jsou dále rozvětveny dalšími podkapitolami, jež se konkrétně věnují dílčí problematice integrace Spolkové republiky Německo, orientací SRN na západní státy, jejich hospodářskou spolupráci a integračním procesem SRN do evropských společenství a Severoatlantické aliance.

Tato diplomová práce vzhledem k absenci problematiky evropské integrace Západního Německa v českém prostředí čerpá převážně ze zahraniční německé a anglické literatury, která byla zpracována na základě zkoumání jednotlivých

sekundárních pramenů.

Základní hypotézy, na které práce odpovídá je proč se Západní Německo orientovalo na západní státy. Jaké postavení mělo západní Německo ve zmíněných organizacích. Jaké byly základní rysy a znaky integrace SRN a jak postupně docházelo ke zrovnoprávnění Německa a zapojení jej do mezinárodní politiky.

Základem diplomové práce je využití zejména přímé metody, jejímž prostřednictvím byly kriticky prostudovány a zhodnoceny prameny a literatura, ze kterých diplomová práce vychází. Integrační proces, který je rozdělen na dvě části: na integraci v rámci Evropy a integraci v rámci NATO, je řízen metodou diachronní a progresivní, za jejichž pomoci jsou jednotlivé zásadní skutečnosti zmapovány chronologicky.

První kapitola diplomové práce se zabývá krátkým nástinem situace po druhé světové válce, kdy existence Německa ležela pouze v rukou západních států a Sovětského svazu. Kapitola má přiblížit základní východiska Německa a postupný poválečný vývoj, který je úzce spjat s počátkem integrace SRN. Po vytvoření americké, britské, francouzské a sovětské okupační zóny se z Německa stal stát, který nedisponoval vlastní suverenitou ani armádou. Působil jen jako pouhý objekt v zahraniční politice. Hlavním problémem Německa, spravovaného čtyřmi zeměmi bylo zejména hospodářství, které nebylo jednotné a značně zaostávalo. Vyřešení problému se chopily Spojené státy, které vyzvaly ke společné hospodářské správě, na kterou přistoupila od roku 1947 pouze Velká Británie. V roce 1949 se posléze připojila i Francie, Sovětský svaz tuto nabídku od jejího počátku sabotoval. Vznik Trizonie byl nejlepším základem pro vznik Spolkové republiky Německo, ke kterému došlo v květnu 1949 podepsáním Základního zákona, jehož podstata byla založena na demokratické bázi. Pro tuto kapitolu jsem využila českou literaturu, ve které je dostatečně popsána poválečné období Německa. Za zvláště komplexní knihu o poválečné situaci v Německu ze které jsem čerpala je kniha od Mary Fulbrook *Dějiny moderního Německa od roku 1918 po současnost* za další přínosnou knihu pro tuto kapitolu jmenuji rozsáhlou syntézu od Helmuta Müllera, Karla Fridricha Kriegera a Janny Vollrath *Dějiny Německa*.

V následující kapitole jsem se zaměřila na krátké představení institucionálních zdrojů německé integrační politiky, jejich podílení se na integraci Západního Německa a prvotní korky SRN v evropské integraci. Pro popsání institucionálních zdrojů mi byla nejvíce přínosná kniha od Vladimíra Handla *Německo v čele Evropy? SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny*, která nejsrozumitelněji popisuje jednotlivé instituce. Pro SRN jakožto stát, který byl poražen v druhé světové válce, bylo důležité znovuzapojení do mezinárodní politiky. Od počátku padesátých let bylo pro Německo stěžejním cílem zapojit se do Evropských společenství, euroatlantických bezpečnostních struktur a orientace SRN na západní státy.

Již v roce 1950 se začaly objevovat první myšlenky evropského společenství. Jako první s myšlenkou integrace vystoupil francouzský politik Jean Monnet a Robert Schuman, kteří předložili k projednání Schumanův plán. Tento koncept spočíval ve společné integraci v oblasti uhlí a oceli a měl zajistit uklidnění obav Francie z poválečné SRN. První zapojení SRN tak spočívalo v podpisu členství v Evropském společenství uhlí a oceli v roce 1951. Nejlépe tyto prvotní plány popisovala kniha od Gerharda Brunna *Die Europäische Einigung von 1945 bis heute*, jedná se o rozsáhlou monografii, která komplexně popisuje integrační proces SRN až po počátek 21. století. Integrace Západního Německa do této nově vzniklé struktury byla důležitá zejména pro vztahy s Francií, ve které Německo obecně stále vzbuzovalo obavy. Jeho integrací tak mohly být kontrolovány nejdůležitější komodity pro válečný průmysl, a to uhlí a ocel, v případě, že by SRN začala zbrojit. Společenství prosperovalo, a tak se začalo uvažovat o rozšíření ESUO na Messinské konferenci již v roce 1955. V roce 1957 bylo rozšíření potvrzeno podpisem Římských smluv, které podepsala i Spolková republika Německo, jež byly základem pro vznik Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro atomovou energii. Integrace do těchto společenství bylo pro SRN velkým úspěchem, neboť začala získávat svoji vlastní pozici v zahraniční politice. Pro toto integrační období mi byla nejvíce přínosná kniha od německého spisovatele Anselma Doering-Manteuffela *Die Bundesrepublik Deutschland in der Ära Adenauer. Aussen politik und innere Entwicklung 1949-*

1963, ve které jsou dobře popsány zahraniční vztahy SRN a jak již název napovídá celková politika Konrada Adenauera až po konec jeho kancléřského funkčního období.

V úvodu třetí kapitoly diplomové práce jsou popsány zlepšující se vztahy Západního Německa s Francií, které vyvrcholily v podpis Elysejské smlouvy o hledání společných stanovisek v politických, hospodářských a kulturních otázkách SRN a Francie. Tato smlouva byla podpořena přátelským vztahem francouzského prezidenta Charlese de Gaulla a spolkového kancléře Konrada Adenauera, ačkoli byla kritizována západními státy i politiky z německých řad. Složitý ekonomický stav EHS však komplikovala situaci po celá šedesátá léta. Dále jsou v práci popsány složité vztahy Německa s Francií ve druhé polovině šedesátých let.

Po nástupu Ludwiga Erharda však přátelský vztah s Francií ochladl, neboť Francie se se SRN v důležitých politických otázkách rozcházela. Zejména pak ve vstupu Velké Británie do EHS, kterou podporovalo SRN. Francouzský prezident de Gaulle však všechny její žádosti o vstup vetoval. Za jedno nebyla Francie se SRN ani v účasti v Mnohostranné síle, jež se týkala vytvoření flotily lodí vyzbrojených atomovými raketami, do které se chtělo SRN zapojit, avšak de Gaulle celý návrh na zapojení jak Francie, tak SRN odmítal. Pro přiblížení situace v šedesátých letech jsem nejvíce čerpala z kapitoly od Coriny Schukraft *Die Anfänge deutscher Europapolitik in den 50er und 60er Jahren: Weichenstellungen unter Konrad Adenauer und Bewahrung des Status quo unter seinen Nachfolgern Ludwig Erhard und Kurt Georg Kiesinger*, která je obsažena v knize od Gisely Müller-Brandeck-Bocquet *Deutsche Europapolitik von Konrad Adenauer bis Gerhard Schröder*, tato kniha mi byla velkým přínosem neboť poskytovala chronologický popis vývoje francouzsko-německých vztahů a situaci EHS celých šedesátých let. Dále nesmím opomenout knihu od Henninga Tewese *Germany, Civilian Power and the New Europe. Enlarging Nato and the European Union*, která byla také velmi přínosná.

Ve čtvrté kapitole je rozebrána snaha spolkového kancléře Willyho Brandta o nový kurs ve východní politice ve vztahu k NDR. Prostřednictvím Ostpolitik chtěl Brandt dosáhnout usmíření vztahů s Německou demokratickou republikou,

avšak neopustil ani koncept západní integrace, který od šedesátých let stagnoval. Na haagském summitu vyzval členské státy k prohloubení integrace a rozšíření Evropského hospodářského společenství. Evropskému hospodářství však nepřála ani sedmdesátá léta. K již tak složité situaci přispěl ropný šok v roce 1973, kdy bylo v důsledku Jomkipurské války mezi koalicí Egypta a Sýrie proti Izraeli a následným vítězstvím Izraele na západoevropské státy uvaleno ropné embargo a cena ropy tak raketově vzrostla. Cestu z hluboké krize ES měl najít Evropský měnový systém, o kterém se jednalo zejména v druhé polovině sedmdesátých let. K založení EMS, který měl za úkol stabilizovat měnu členských států došlo za kancléřství Helmuta Schmidta v roce 1979. Pro tuto kapitolu mi byl velkým přínosem článek od Nicole Leuchtweis, *Deutsche Europapolitik zwischen Aufbruchstimmung und Weltwirtschaftskrise, Willy Brandt und Helmut Schmidt*, který je také obsažen v knize od Gisely Müller-Brandeck-Bocquet *Deutsche Europapolitik von Konrad Adenauer bis Gerhard Schröder*.

V předposlední kapitole jsem popsala cestu, kterou se Evropské společenství začalo pozvolna dostávat z Eurosklerózy sedmdesátých let a německo-francouzské snahy, které směřovaly k podepsání Jednotného evropského aktu v roce 1986, který byl základem pro dotvoření jednotného trhu a vznik Evropské unie. V druhé polovině osmdesátých let se pod úspěšným německým předsednictvím konaly konference o postupné realizaci JEA. Po pádu Berlínské zdi a německém znovusjednocení SRN pokračovala v evropské integraci a stala se nejlidnatějším evropským státem se silnou ekonomikou. Významným korkem Německa bylo podepsání Maastrichtské smlouvy v únoru 1992, která vytvořila strukturu a vznik Evropské unie. Německo se tak stalo plně integrovaným nezávislým státem se silným zahraničním postavením, o které usilovala již od padesátých let. Při zpracovávání této kapitoly jsem nejvíce čerpala z publikace Josefa Jeanninga a Melanie Piepenschneider *Deutschland in Europa. Eine Bilanz europäischer Einigungspolitik*, která byla velmi přínosná v kapitole evropské integrace v sedmdesátých letech, dále pak musím zmínit knihu od Heinricha Schneidera, Mathiase Joppa a Uwe Schmalz *Eine neue deutsche Europapolitik? Rahmenbedingungen-Problemfelder-Optionen*, která se věnovala skutečným

jak osmdesátých, tak počátku devadesátých let minulého století. Za poslední literární pramen, který bych chtěla uvést jako stěžejní byl článek popisující integraci Spolkové republiky Německo od Ulrike Keßler, *Deutsche Europapolitik unter Helmut Kohl. Europäische Integration als „kategorischer Imperativ“?*, který se opět nachází v knize od Gisely Müller-Brandeck-Bocquet *Deutsche Europapolitik von Konrad Adenauer bis Gerhard Schröder*.

Poslední šestá kapitola je věnována integraci do Severoatlantické aliance, do které se SRN zapojila po odvolání okupačního statutu západních států v roce 1955. V této kapitole jsem se snažila popsat proměny v německém postavení v rámci NATO, které nebylo zpočátku příliš silné, ačkoli se počítalo s vytvořením německého Bundeswehru, který pracoval pod kontrolou spojenců, otázka vyzbrojení Německa atomovými zbraněmi byla stále velmi citlivá zejména pro Francii. V první polovině šedesátých let se jednalo o založení Mnohostranné síly, která spočívala ve výstavbě lodní flotily o 25 lodích vyzbrojených balistickými raketami, které budou jednotlivě pod národním velením. Spolková republika se chtěla do tohoto programu zapojit, avšak ani Washington si nebyl jistý jejím zapojením. Nakonec program MLF byl tiše opuštěn v roce 1965.

Situace se nezměnila ani na počátku sedmdesátých let. Obrat nastal až poté, co Sovětský svaz začal posilovat své jaderné zbrojení a rozmístil nové rakety SS-20. Spojené státy začaly mít obavy o bezpečnost a rovnováhu jaderných zbraní mezi Západem a Východem, a tak se začalo uvažovat o rozmístění amerických balistických raket středního doletu Pershing na území Západního Německa, které bylo potvrzeno již v roce 1979. K rozmístění raket došlo však až v roce 1983. Po konferenci v Rejkjavíku v roce 1986 se však Spojené státy se Sovětským svazem dohodly na snížení a likvidaci atomových raket a nulovým vyzbrojením balistických raket středního doletu, které byly umístěny v Západním Německu. SRN nesouhlasila s odstraněním balistických raket, naopak podporovala jejich posílení a modernizaci. Německý vliv však nebyl tak silný, aby zvrátil tuto dohodu a Spolková republika musela akceptovat rozhodnutí Spojených států. K popsání prvního období integrace SRN do NATO jsem čerpala z různorodých publikací, avšak německý problém do integrace v rámci Mnohostranné síly byl nejlépe

popsán v knize od Lawrence S. Kaplana *NATO Divided, NATO United*. Celkový pohled na průběh německé integrace v šedesátých a sedmdesátých letech v NATO byl opět nejlépe popsán v příspěvku v již zmíněném článku od Coriny Schukraft *Die Anfänge deutscher Europapolitik in den 50er und 60 er Jahren: Weichenstellungen unter Konrad Adenauer und Bewahrung des Status quo unter seinen Nachfolgern Ludwig Erhard und Kurt Georg Kiesinger* a v publikaci Wolframa J. Henriedra, *The FRG and NATO Between Security Dependence and Security Partnership*, která se nachází v knize od Emila J. Kirchnera a Jamese Sperlinga *The Federal Republic of Germany and NATO*, která přináší na tuto problematiku ucelený pohled.

Jendou z mála české literatury, ze které jsem vycházela kvůli přehlednému popisu činnosti společenství jsou české publikace od Václava Horčíčky a Martina Kováře *Dějiny evropské integrace I. a Dějiny evropské integrace II.*, které na sebe navazují a přinášejí komplexní pohled na evropskou integraci. Výhodou těchto pramenů je, že obsahují jednotlivé postavení a názory států k různým stanovám.

Kromě těchto zmíněných zdrojů byla využita řada dalších neméně důležitých publikací. Jako doplňující literaturu jsem dále použila informace z knihy od Gabriele D'Ottavia *Europa mit den Deutschen. Die Bundesrepublik und die europäische Integration (1949–1966)*, ze které jsem čerpala informace jak do kapitoly o evropské integraci SRN v šedesátých letech, tak do kapitoly o integraci v rámci NATO. Některé další informace jsem v neposlední řadě čerpala také z německé knihy od Wolframa J. Hanriedra *Germany, America, Europe. Forty Years of German Foreign Policy*. Okrajově jsem dále využila knihu od Reimunda Seidelmana *The New Germany*, ze které jsem čerpala zejména informace o německo-francouzském podepsání Elysejské smlouvy.

2 Situace po druhé světové válce a vznik Spolkové republiky Německo

Druhá světová válka, která byla vyvolána Adolfem Hitlerem jehož záměr byl získat pro Němce více životního prostoru a založit tak Velkoněmeckou říši, skončila 8. května 1945, když bylo Německo donuceno bezpodmínečně kapitulovat. Kapitulace Německa znamenala zhroucení nacistického režimu. Válka, která měla Německu přinést totální moc však přinesla pouze jeho velkou porážku. V Německu tak došlo ke zhroucení režimu i státu. Zničena byla dopravní infrastruktura, školy, pošty, úřady se rozpadly nebo fungovaly pouze polovičatě. Lidé neměli kde bydlet, jejich domovy byly pohřbeny pod sutinami a celé Německo sužoval nedostatek životních komodit jakou byly základní potraviny, přívod vody, elektřiny a plynu. Zejména zásobování probíhalo v prvním roce po válce velmi špatně, celou situaci ještě zhoršovali uprchlíci a vyhnanci z východních zemí. Pro toto období v Německu se proto používá termín „nultá hodina“.¹

Poté co bylo Německo definitivně poraženo, velká města byla zničena a vybombardována, budoucnost Německa byla nejasná, zpočátku ani spojenci nevěděli, jak naložit s poraženou zemí. Již během války byly předloženy návrhy na další budoucnost Německa. Názory se však různily jak mezi spojenci, tak Sovětským svazem. Postoj Západu a Východu nedovoloval možnost jednotného státu. Prvním z plánovaných rozhodnutí byla dohoda o zónách okupace. Mapa navržených okupovaných částí Německa vznikla již v průběhu druhé světové války. V roce 1943 byla mapa předložena evropskému poradnímu výboru v Londýně a Sovětskému svazu o rok později. Mapa navrhovala vznik tří zón okupovaných Velkou Británií, Spojenými státy a Sovětským svazem. Také hlavní město Berlín mělo být rozděleno do tří okupačních zón. Na konferenci v Jaltě v únoru 1945 bylo však dohodnuto, že Francie by měla získat v Německu vlastní okupační zónu.² Francie z části britské a americké zóny tak dostala svoji vlastní

---

¹ MÜLLER, Helmut, KRIEGER, Fridrich Karel, VOLLRATH, Hanna, *Dějiny Německa*, Berlín 1995, s. 317.

² FULBROOK, Mary, *Dějiny moderního Německa od roku 1918 po současnost*, Praha 2010, s. 109–110.

zónu na jihozápadě Německa a svůj okupační sektor na severozápadě Berlína. Britská zóna byla situována na severozápadě Německa, americká zóna se rozkládala na jihu. Zóna Sovětského svazu zahrnovala střední a východní část země. Zbytek východního Německa až po hranice Odry a Nisy SSSR přenechal polské správě bez předchozí domluvy se západními mocnostmi. Tato skutečnost přes počáteční nevoli západních spojenců byla uznána na poslední konferenci protihitlerovské koalice v Postupimi v srpnu 1945. Spojenci se zde shodly na potrestání válečných zločinců, odsunu německého obyvatelstva ze zemí střední a východní Evropy, úplné odzbrojení Německa, založení politiky na demokratických základech, znovuzřízení místních samospráv, povolení demokratických stran na území Německa a jednotné hospodářství.³ Politiku vítězných mocností můžeme shrnout do čtyř „D“: Demilitarizace, denacifikace, demokratizace a dekartelizace. Odstranění vojenských struktur německého wehrmachtu mělo vcelku snadný průběh, některé body však budily kontroverzi jak mezi spojenci, tak zejména mezi německým obyvatelstvem. Spory nastaly hlavně v otázce denacifikace. Její první fáze na které se velmoci shodly, spočívala v souzení a potrestání 22 Hitlerových hlavních funkcionářů. Další fáze denacifikace pak probíhala různorodě v jednotlivých okupačních zónách. Nejdůsledněji denacifikace probíhala v americké okupační zóně, kde byli internováni všichni vysoce postavení funkcionáři NSDAP – *Národně spocialistická německá dělnická strana*, se kterými byly konány procesy. Soudní komise byly často obviňovány německým obyvatelstvem z nepřiměřených výší trestů, američané však považovali zločiny, kterých se tito lidé dopustili absolutně nepřipustné a tomu odpovídala i výše trestů. Ve francouzské a britské zóně probíhala denacifikace o poznání mírněji. Se sílícími neshodami mezi Východem a Západem denacifikační opatření zeslabovala i v americké okupační zóně. V březnu 1948 byl proces denacifikace v západních zónách definitivně uzavřen.⁴

Samotný konec války byl Němci přivítán velmi různorodými reakcemi. Většina německého obyvatelstva updala do apatie ve vztahu k politice. Nacističtí

---

³ MÜLLER, KRIEGER, s. 318–321.

⁴ NOVOTNÝ, Lukáš, *Spolková republika Německo*, Praha 2014, s. 16–18.

konzervativci stále bránili nadále svá teritoria, někteří Němci se obávali porážky a jiní naopak uvítali konec války a šanci na nový začátek. Co se týče s prosazováním demokratizace německé politiky, nečekané problémy nastaly v jejím provádění do německé praxe. V postnacistickém Německu byli voleni nacističtí starostové demokratickým hlasováním, což západní státy zaskočilo a nevěděli, zda mají nechat demokraticky vládnout nedemokratickou osobu, která byla zvolena demokratickým hlasováním. V tomto ohledu v Německu převládal chaos, který vítězné mocnosti vyřešily již na jaře 1946, kdy byly zformovány místní vlády zvolené nikoli okupačními státy ale německým obyvatelstvem, které byly schopny začít spolupracovat na obnovení poválečného Německa.⁵

Konrad Adenauer, německý politik, který byl Američany v roce 1945 znovu jmenován starostou Kolína a vzápětí odvolán Brity, akceptoval dočasné rozdělení Německa. Chápal, že je nutné, aby Západ vytvořil protiváhu Sovětskému svazu a že lze dosáhnout svobody pouze za cenu jednoty se Západem. Po válce se stal stranickým vůdcem CDU v britské okupační zóně.⁶

Napjaté vztahy mezi Východem a Západem vyšly na povrch v projevu Winstona Churchilla ve Fultonu 5. března 1946, který obvinil Sovětský svaz z rozdělování Evropy a označil oblast od Štětína po Terst železnou oponou SSSR. Dále obvinil Sovětský svaz ze snahy nastolit v celém Německu komunismus jako státní ideologii. Neshody mezi Západními mocnostmi a Sovětským svazem vypluly na povrch i na Pařížské konferenci v létě 1946, ze které bylo patrné, že jejich názory jsou neprosto nesmiřitelné.⁷

Dalším kamenem úrazu rozděleného Německa bylo hospodářství. Jednota v hospodářství ujednaná na Postupimské konferenci však dodržena nebyla a první kolaps se dostavil již na přelomu let 1945/1946. Spojené státy proto navrhly v červenci 1946 společnou hospodářskou správu. Sovětský svaz návrh USA odmítl, Francie se vyjádřila neurčitě, Britové však návrh přijali. Dne 1. ledna 1947 vešla v platnost americko-britská smlouva o vytvoření dvojzóny neboli Bizonie, která se měla zasloužit o obnovu poválečného Německa. Britská zóna disponovala

---

⁵ FULBROOK, s. 113–117.

⁶ STÜRMER, Michael, *Německo 20. století*, Praha 2005, s. 115–116.

⁷ NOVOTNÝ, s. 31.

hlavně surovinami a těžkým průmyslem. Americká zóna převážně průmyslem zpracovatelským. Bizonie se odkazovala zcela na dohody z Postupimské konference a snažila se přesvědčit Francii se Sovětským svazem o jejich připojení. Francie se k VB a USA připojila až v roce 1948 a došlo tak ke vzniku Trizonie.⁸

Hospodářská stagnace v Německu byla stále více zřejmá. Zástupci americké okupační zóny a také britská vláda se proto přimlouvaly za možnost čerpání financí Německa z Marshallova plánu v roce 1948 (finanční pomoc USA poválečným zemím), který výrazně napomohl německému hospodářství.⁹ Vývoj ekonomiky byl spojen i s měnovou reformou 20. června 1948, která proběhla v západní zóně. Díky reformě byla zvrácena devalvace původní říšské marky, stabilizována ekonomická situace a navrácena skutečná hodnota peněz. Reforma byla zavedena kvůli snadnějšímu zavedení Marshallova plánu a zamezení výskytu černého trhu. Měnovou reformou prošla i sovětská zóna. Sovětský svaz se pokusil o odříznutí Berlína se západními okupačními zónami. Berlínská blokáda trvala od 24. června 1948 do 2. května 1949. Cesty, železnice a řeky byly do západních zón blokovány. Zásoby však byly dopravovány letecky a ekonomická struktura v západních zónách nebyla výrazně porušena. Blokáda se tak mýjela svým účinkem a tranzitní spojení do Berlína bylo v květnu 1949 znovu obnoveno.¹⁰

Po vytvoření Trizonie a vznik nové důvěryhodné měny, bylo možné uvažovat o budoucnosti Německa jakožto státu. Od září 1948 zasedala v Bonnu parlamentní rada složená z 65 členů, která jednala o nové podobě Základního zákona. Obrisy nového Základního zákona byly poměrně jasné. Německo se mělo stát právním státem, který je založen na demokratických pilířích podle západoevropského vzoru. Kompetence prezidenta měly být omezeny, stejně tak jeho zvolení mělo být realizováno nikoli přímou volbou ale prostřednictvím Spolkového shromáždění. Posíleny měly být naopak kompetence spolkového kancléře, kterého navrhuje spolkový prezident, avšak zda získá či nezíská důvěru závisí na parlamentu. Suverénem se měl stát Spolkový sněm, který měl prosazovat

---

⁸ MÜLLER, KRIEGER, s. 329–330.

⁹ KOVÁŘ, Martin, HORČIČKA, Václav, *Dějiny evropské integrace I.*, Praha 2005, s. 43–46.

¹⁰ FULBROOK, s. 127.

zájmy občanů.¹¹

Úvahy Američanů a Britů o vzniku separátního západoněmeckého státu vzhledem ke stále větším neshodám se Sovětským svazem, dostaly faktické rysy. Na jaře a v létě 1948 se konala konference na které jednaly západní státy o možné podobě nového západoněmeckého státu. Na konferenci byl vyhlášen okupační statut, který měl nastavit vztahy mezi budoucí německou vládou a okupačními mocnostmi. V září se v Bonnu sešla Parlamentní rada. Prezidentem parlamentní rady byl jmenován Konrad Adenauer a předsedou hlavního výboru se stal Carlo Schmid. Po dlouhých debatách byl 8. května 1949 přijat Základní zákon Spolkové republiky Německo, který vstoupil v platnost 24. května 1949.¹²

Po samotném vzniku Spolkové republiky Německo v květnu 1949 byla jeho existence odkázána výhradně na západní spojence. SRN jako produkt studené války, nedisponovala vlastní armádou ani suverenitou, do roku 1950 tak vystupovala jako pouhý objekt ve světové politice. Pro Konrada Adenauera bylo důležité v následujících letech prosadit suverenitu SRN, rovnost ve vztazích se západními mocnostmi a německou prosperitu státu. Adenauer věřil, že tyto tři základní cíle by mohly být dosaženy prostřednictvím západní evropské integrace.¹³

---

¹¹ NOVOTNÝ, s. 36–37.

¹² MÜLLER, KRIEGER, s. 335–337.

¹³ TEWES, Henning, *Germany, Civilian Power and the New Europe. Enlarging Nato and the European Union*, Warsaw 2002. s. 40.

3 Evropská integrace SRN v 50. letech

3.1 Institucionální zdroje německé integrační politiky

Pro Spolkovou republiku Německo bylo velmi důležité po válce se znovu zapojit do evropské mezinárodní politiky. Podle veřejného mínění byla integrace Západního Německa do mezinárodních společenství velmi podporována a měla pro obyvatele zásadní význam, neboť pokud by se SRN neintegrovala, hrozila by její izolace, a došlo by tak k nestabilní rovnováze mocenské politiky.¹⁴ Úloha SRN v Evropě po druhé světové válce byla od samého počátku ústředním bodem evropské integrace. Instituce Spolkové republiky Německo se začaly vzájemně postupně propojovat s Evropským společenstvím jako součást modelu víceúrovňového vládnutí.¹⁵

Hlavními aktéry v oblasti integrační politiky Spolkové republiky Německo jsou jednotlivé instituce, jejichž úkolem je integrovat SRN do lukrativních společenství. Prvním z hlavních aktérů integrační politiky je Spolková vláda. Na počátku padesátých let se integrační politikou SRN zabývala výhradně ministerstva hospodářství, zahraničních věcí a ministerstvo financí. Později byly ministerstvem hospodářství vytvořeny referáty, zabývající se výhradně evropskými záležitostmi. Po ratifikaci Římských smluv v roce 1957 však došlo ke sporům ohledně kompetencí v oblasti integrační politiky SRN mezi spolkovým ministerstvem hospodářství a zahraničních věcí. Po dohodě v roce 1958 bylo rozhodnuto, že ministerstvo zahraničních věcí bude zodpovědné za přípravu zahraničně politických záležitostí a ministerstvo hospodářství mělo na starosti koordinaci hospodářsko-politického programu. Tento model fungoval až do 80. let, kdy byla do integrační politiky začleněna všechna ministerstva, jejichž agenda však nepřesahovala kompetence daného resortu. Významné postavení začalo mít zejména ministerstvo financí v důsledku vzniku hospodářských krizí.

---

¹⁴ HYDE-PRICE, Adrian, *Germany and European order. Enlarging NATO and the EU*, Manchester and New York 2000, s. 173–174.

¹⁵ BULMER, Simon, JEFFERY, Charlie, PATERSON E., William, *Germany's European diplomacy. Shaping the regional milieu*, Manchester and New York 2000, s. 1.

Dalším důležitým aktérem integrace je Úřad spolkového kancléřství. Spolkový kancléř má obecně významné postavení v oblasti tvorby zahraniční politiky a také i v otázce integrace státu. Hlavním nástrojem kancléře v integrační politice je členství v Evropské radě, která celkově určuje směr, jakým se bude evropská integrační politika ubírat.¹⁶

Spolkový sněm, který také patřil mezi hlavní instituce integrační politiky postupně ztrácel své pravomoci v souvislosti s měnicími se evropskými právními předpisy. Většina exekutivy přešla později do pravomocí Evropského parlamentu, avšak aktivita Spolkového sněmu neklesala, neboť němečtí politici se stále domnívali, že zahraniční politika by měla zůstat sférou spolkové vlády.¹⁷

Spolkový ústavní soud zasahoval do integrační politiky zejména svými rozsudky. Německý odborový svaz patří dodnes mezi hlavní podporovatele integračního procesu. Německý odborový svaz má jasnou představu, jakým směrem by se měla integrační politika ubírat, a aktivně ho prosazuje zejména prostřednictvím členství v Evropském odborovém svazu. Společně s Německým odborovým svazem ovlivňují integrační politiku i Hospodářské svazy. Můžeme jmenovat například Spolkový svaz německého průmyslu nebo Německý svaz zemědělců atd.¹⁸

Přes složitou situaci po druhé světové válce Německo dokázalo získat zpět svoji suverenitu, k tomu Německu dopomohla orientace na hodnoty civilních mocností v zahraniční politice a postupně se tak samo začalo stávat civilní mocností. Důležitý podíl na této skutečnosti má zejména zapojení Německa do západní integrace a postupné navrácení demokracie SRN.¹⁹

---

¹⁶ HANDL, Vladimír, *Německo v čele Evropy? SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny*, Praha 2011, s. 137–141.

¹⁷ KROPP, Sabine, *German Parliamentary Party Groups in Europeanised Policymaking. Awakening from the Sleeps? Institutions and Heuristics as MP's Resources*. In: *German Politics*, 19, 2010,2, s. 123–147.

¹⁸ HANDL, s. 150–153.

¹⁹ TEWES, s. 33.

3.2 Vznik Evropského společenství uhlí a oceli

První myšlenky evropské integrace se projednávaly již v průběhu druhé světové války, jejich obraz však byl stále velmi mlhavý. Skutečný poválečný integrační proces se začal nejvíce rozvíjet až od roku 1950. Na počátku padesátých let měla Evropa hospodářsky nejhlubší a nestabilní období již za sebou, a proto otázka integrace byla na místě. Otázka Německa však stále vyřešena nebyla. Vznikem dvou států Spolkové republiky Německo a Německé demokratické republiky bylo jasné, jakým směrem se bude následný integrační vývoj ubírat. Německá spolková republika chtěla získat zpět své postavení suverénního státu v Evropě, a proto pro ni bylo důležité zapojit se do integračního procesu. Největší obavy ze zapojení Německa do evropské integrace měla Francie, která chtěla mít nad Německem neustálou kontrolu.²⁰

Za první integrační krok ke spolupráci v Evropě lze považovat Marshallův plán, finanční pomoc USA státům poválečné Evropy pro opětovné obnovení jejich ekonomiky, do kterého se zapojila i SRN. Plán významně přispěl k posílení ekonomiky. Podmínkou pro poskytnutí prostředků byla spolupráce evropských zemí při rozdělování pomoci. Proto vznikla organizace OEEC – *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for European Economic Cooperation)*, která tyto finance přerozdělovala.²¹ V roce 1949 se SRN stala členem *Rady Evropy*, důležitějším krokem pro Spolkovou republiku však bylo podepsání petersberských dohod 22. listopadu 1949 na kopci Petersberg nedaleko Bonnu, které SRN umožnily stát se rovnocenným členem Západu v mezinárodních organizacích.²²

Dalším cílem zemí Evropy bylo založení společné organizace, která by zahrnovala i SRN. S prvním návrhem integračního směru vystoupila Francie v podobě Schumanova plánu dle politika Jeana Monneta. Tento plán měl zahrnovat integraci v oblasti uhlí a oceli. Návrh byl předložen 9. května 1950,

---

²⁰ BANCHOFF, Thomas, *German Identity and European Integration*. In: *European Journal of International Relations*, 5, 1999, 3, s. 273–274.

²¹ BRUNN, Gerhard, *Die Europäische Einigung von 1945 bis heute*, Bonn 2005, s. 70.

²² ŠVÍK, Peter, *Počiatky európskej integrácie. Koncepty, procesy, aktéri v rokoch 1944-1952*, Brno 2015, s. 104.

Francie při zpracovávání plánu vycházela ze špatných zkušeností s Německem hlavně v důsledku druhé světové války, a tak francouzští politici chtěli vycházet z takových odvětví, která byla důležitá pro hospodářství a umožnila by tak kontrolovat německou ekonomiku.²³ Vzhledem k tomu, že by se jednalo o bezpečnostní opatření proti SRN, vliv a postavení Francie by tak byl na kontinentě vedoucí. Francie si byla velmi dobře vědoma německým ekonomickým potenciálem a zapojením Spolkové republiky Německo do této formy integrace by bylo pro ni značnou výhodou.²⁴ Samotný kancléř Adenauer k této koncepci zaujímal opatrný přístup, nechtěl, aby došlo k porušení integrity státu. Posléze s koncepcí souhlasil, chápal ji jako možnost zapojení Německa do západních struktur a uklidnění Francie z jejich obav vůči SRN. Naopak politik ze strany SDP Carlo Schmid s koncepcí nesouhlasil. Schmid tvrdil, že tato koncepce bude sloužit hlavně Francii, aby mohla znehodnocovat zájmy SRN. Také Heinrich von Brentano, člen Spolkového sněmu, zdůrazňoval důležitost politicky jednotné Evropy, ve které je nutné pevné zakotvení SRN.²⁵

Jednání o přijetí Schumanova plánu započalo 20. června 1950. Němečtí politici usilovali o zdárný závěr těchto jednání i za cenu větších ústupků z německé strany. Jednání probíhala hladce, a tak se předpokládalo, že samotný akt bude podepsán do konce roku 1950.²⁶ V poválečných letech bylo hlavním prvkem úsilí integračního procesu zavedení národní kontroly produkce uhlí a oceli nenásilným způsobem, který by nediskriminoval žádnou ze zúčastněných zemí. Tato myšlenka byla podporována zejména Konrádem Adenauerem a lídry strany FDP – *Freie Demokratische Partei (Svobodná demokratická strana)*, nejdůležitějšími partnery ve vládě Adenauera. SPD – *Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Sociálnědemokratická strana Německa)*, se však k tomuto projektu nevyjadřovala kladně.²⁷ Jednání se však protáhla až do roku 1951 vzhledem k neschopnosti států domluvit se na závěrečné koncepci společenství. Po složitých jednání došlo

---

²³ BRUNN, s. 70–74.

²⁴ KOVÁŘ, HORČÍČKA, *Dějiny evropské integrace I.* s. 73.

²⁵ BANCHOFF, s. 274–275.

²⁶ LOVETT, A. W., *The United States and the Schuman Plan. A Study in French Diplomacy 1950–1952.* In: *The Historical Journal* 39, 1996, 2, s. 429–430.

²⁷ BANCHOFF, Thomas, s. 273–274.

k podpisu závěrečného aktu ESUO – *Evropského společenství uhlí a oceli (European Coal and Steel Community)* v Paříži 18. dubna 1951. Zakládajícími státy ESUO se stala Francie, SRN, Itálie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko. Spolková republika Německo se tak stala plnohodnotným členem nově vzniklé západní struktury. Z Adenauerova pohledu tak došlo k prvnímu významnému kroku SRN v mezinárodní politice.²⁸ Smlouva byla následně ratifikována 25. července 1952 a k zahájení aktivní činnosti ESUO pak došlo až v polovině roku 1953.²⁹

Vysoký úřad ESUO vznikl 10. srpna 1952 a poprvé se jeho členové sešli již na podzim téhož roku, aby zahájili práci na naplnění Pařížských smluv co nejdříve. Společný trh pro uhlí, šrot a železnou rudu, byl otevřen v únoru 1953 a od 1. května 1953 se otevřel také pro hutnické výrobky. Za šest let jeho existence bylo dosaženo mnoho úspěchů, celní bariéry se odstranit nepodařilo ale vzájemný obchod dodávek uhlí a oceli významně vzrostl. Celkově Evropské hospodářské společenství výrazně napomohlo prosperitě všech šesti členských států. Kontrola dohod mezi výrobci značně přispěla k vytváření kartelů. Prognózy, které byly řečeny odpůrci společenství se nenaplnily. Mimo výhod však ESUO skýtalo i problémy mezi které patřilo například blokování vzájemného obchodu. Kroky ke společnému trhu tak byly náročnější než se očekávalo. Němečtí politikové si stěžovali zejména na rozhodnutí Vysokého úřadu, který povolil dovoz francouzské oceli do SRN. Toto povolení bylo přijato současně se zavedením sníženého cla na německý vývoz do Francie s čímž němečtí politici nesouhlasili.³⁰

S další integrační myšlenkou vystoupila sama Spolková republika Německo. Konkrétně spolkový kancléř Adenauer navrhl v dubnu 1953 na návštěvě Spojených států společnou zahraniční politiku. Jeho návrh vyvolal řadu diskuzí k vytvoření Evropského politického společenství, které se mělo pojit se smlouvou o Evropském obranném společenství. S úplně první úvahou o Evropském politickém společenství vystoupil belgický politik Paul-Henri Spaak

---

²⁸ D'OTTAVIO, Gabriele, *Europa mit den Deutschen. Die Bundesrepublik und die europäische Integration (1949–1966)*, Berlin 2016, s. 33–34.

²⁹ BEDNAŘÍK, Zdeněk, ŠEDIVEC, Václav a kol., *Západoevropská integrace. Ekonomicky, politicky, vojensky*, Praha 1966, s. 82.

³⁰ KOVÁŘ, HORČIČKA, *Dějiny evropské integrace I.*, s. 87–88.

v roce 1952. Ministerská rada ESUO souhlasila o bližším jednání o tomto návrhu. Na shromáždění byla jmenována Evropská ústavní komise, jejímž předsedou se stal německý politik Heinrich von Brentan. Komise předložila svůj návrh na realizaci Evropského politického společenství v březnu 1953 ve Štrasburku. Zástupci členských států v relativní většině souhlasili. Na své cestě po Spojených státech pak projekt podpořil i Adenauer. Evropské politické společenství mělo sloužit jako základ pro zastřešení Evropského obranného společenství i Evropského společenství uhlí a oceli.³¹

3.3 Evropské obranné společenství

Dalším prohloubením integračního procesu měl být vznik EOS – *Evropského obranného společenství*. V letech 1951–1954 dominovala v německé zahraniční politice otázka vojenské evropské obrany. Spolková republika Německo usilovala o zapojení do tohoto společenství. Koncepce EOS předpokládala národní sloučení malých vojenských jednotek do velkých bojových skupin se společným nadnárodním vedením. Kancléř Adenauer s touto koncepcí souhlasil ačkoli byl nejprve skeptický, neboť předvídal dlouhé jednání a nedůvěřivost států vůči Německu³²

Spolková republika Německo byla založena jako stát bez armády, aby ji nejprve bránili spojenci a až později měly být do republiky zaváděny vojenské prvky ovšem s nepostradatelnou podporou a kontrolou spojenců. Případné vyzbrojení Západního Německa mělo být projevem jeho náležitosti k západnímu bloku. V počátku padesátých let německý Bundeswehr neměl nezávislou strukturu a vojenská moc SRN byla bez pomoci západních států neschopná a nefunkční. Samotná ochrana demokratických principů Západního Německa byla v tento okamžik důležitější než případně sjednocení, o kterém chtěl vyjednávat Sovětský svaz v důsledku začlenění SRN do EOS.³³

---

³¹ Tamtéž, s. 99–100.

³² DOERING-MANTEUFFEL, Anselm, *Die Bundesrepublik Deutschland in der Ära Adenauer. Aussen politik und innere Entwicklung 1949-1963*, Darmstadt 1983, s. 56–57.

³³ TEWES, s. 43.

O „znovuvyzbrojení“ SRN začaly uvažovat USA v důsledku propuknutí Korejské války. Tento konflikt měl zásadní vliv na situaci v Evropě. Evropské státy si uvědomovaly, že v případě konfliktu se Sověty v Evropě by spojenci neměli dostatečné vojenské kapacity na obranu. Proto Spojené státy přišly s návrhem na znovuvyzbrojení Německa. Tento návrh vystupoval pod názvem Plevelův plán.³⁴ Plán spočíval ve vyzbrojení Němců, ne však Německa.³⁵

Když byly na jaře 1952 smlouvy připraveny k podpisu, Stalin zaslal nótu západním státům, kde předložil návrh mírové smlouvy pro Německo. Stalinova nóta obsahovala návrh neutralizace a sjednocení Německa a založení národní armády ovšem neobsahovala ani zmínku o celoněmeckých svobodných volbách. Tuto skutečnost obsahovala odpověď v nótě Sovětskému svazu, který v další nótě toto stanovisko přijal a navrhl okamžité jednání porad čtyř velmocí, což značně zkomplikovalo podepsání smlouvy o EOS. Smlouva byla posléze po složitých jednáních podepsána 26. a 27. května 1952.³⁶

Nejvíce s ratifikací spěchal samotný kancléř Adenauer neboť čelil kritice ze strany SPD ale opozicí mu byli i někteří členové z jeho strany CDU/CSU. V březnu 1953 došlo k ratifikaci smlouvy Spolkovým sněmem ještě před parlamentními volbami. Evropská integrace Německa, kterou prosazoval Adenauer tak vyhrála před koncepcí sjednocení.³⁷ Francouzská vláda si však nebyla jista ratifikací, samotné francouzské veřejné mínění bylo názorem na podpis smlouvy o EOS rozděleno. Po dlouhém sedmiměsíčním jednání francouzské vlády, se situace v rámci ratifikace smlouvy spíše zhoršila, neboť se změnila mezinárodní situace. Válka v Koreji se stabilizovala a po smrti Stalina 5. března 1953 se sovětská politika stala více kompromisní.³⁸

---

³⁴ Plán byl pojmenován podle francouzského předsedy vlády René Plevela. V důsledku propuknutí korejské války bylo cílem vytvořit v Evropě vojenské jednotky do kterých mělo být zainteresováno i SRN.

Vývoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky-I. část. In: e-Polis [online], [cit. 2018-11-04]. Dostupné z <http://www.e-polis.cz/clanek/vyvoj-spolecne-zahranicni-a-bezpecnostni-politiky-i-cast.html#6>

³⁵ JANNING, Josef, PIEPENSCHNEIDER Melanie, *Deutschland in Europa. Eine Bilanz europäischer Einigungspolitik*, Melle 1993, s. 17–18.

³⁶ DOERING-MANTEUFFEL, s. 58–61.

³⁷ ŠAUER, Jaroslav, *Německá otázka v evropské politice*, Praha 2005, s. 54–55.

³⁸ DOERING-MANTEUFFEL, s. 62–65.

Zlom v otázce rozhodování ratifikace smlouvy o EOS nastal 30. srpna 1954. Francouzský Národní sněm odmítl ratifikaci hlasováním 319:264. Zamítnutí tak znamenalo konec integrace SRN do obranného společenství. Po tomto odmítnutí se začalo hovořit o jiných možnostech integrace SRN do obranných struktur.³⁹

Odmítnutí ratifikace značně zkomplikovalo vztahy mezi Spolkovou republikou Německo a Francií. Spolkový kancléř Adenauer viděl ve francouzském odmítnutí Evropského obranného společenství snahu Francie o podporu sovětského záměru oslabit hospodářský potenciál SRN.⁴⁰

3.4 Konference v Messině 1957 a německý postoj k Římským smlouvám

Úspěchy integrace posledních několika let vytvořily základ pro další rozšíření integračních struktur. Již po roce 1954 se začaly objevovat návrhy na rozšíření rozsahu ESUO například na dopravu a atomovou energii. Vhod přicházela myšlenka integrace v rozvíjejícím se sektoru a tou byla v padesátých letech 20. století právě jaderná energie. Integrace v tomto odvětví představovala efektivní a mírové využití atomové energie. Tento návrh zastávala zejména Francie, která stále nepřekonala obavy ze Spolkové republiky Německo. Integrace v oblasti jaderné energie by tak umožnila i kontrolu SRN v tomto odvětví. V padesátých letech republika prosperovala jak v hospodářství, tak i v mezinárodní politice, což Francii velmi zneklidňovalo.⁴¹

V roce 1955 navrhl belgický ministr zahraničí Paul-Henri Spaak koncepci rozšíření ESUO o dopravu a energii. Tento návrh předložil kancléři Adenauerovi a dalším zástupcům členských států. Západní Německo k této koncepci vystupovalo opatrně a vydalo memorandum ve kterém zveřejnilo svá stanoviska k nové koncepci. Adenauer byl velmi otevřený ke koncepci ESUO ale narážel na nevoli opozice, kterou tvořil zejména ministr hospodářství Ludwig Erhard. Erhard upřednostňoval integraci spíše v rámci organizací OEEC a GATT – *Všeobecná dohoda o celních a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade)*. Pro vyřešení

---

³⁹ BRUNN, Gerhard, s. 98–99.

⁴⁰ KOVÁŘ, HORČIČKA, *Dějiny evropské integrace I.*, s. 104.

⁴¹ Tamtéž, s.110–111.

této otázky se konala v italské Messině konference, která by rozhodla o následném vývoji společenství.⁴² Závěrečná ustanovení Spaakovy komise z jednání byla zveřejněna v březnu 1956. Obsahovala ideu vytvoření celní unie a rozšíření ESUO o atomovou energii. Probírala se zde i otázka udržení společného trhu. V Bonnu jednali zástupci Spolkové republiky o možném přijetí této koncepce. Opět se opakovala nevole ministra hospodářství Erharda, který skutečnost společného trhu odmítal. Kancléř Adenauer a ministr zahraničí Brentano však byli pro vyjednávání o smlouvě. Na konferenci v Benátkách 29.–31. května 1956 se ministři zahraničí shodly na společných stanoviscích a zahájili tak další formální jednání.⁴³

Od roku 1955 se začala měnit globální politická situace, Západní Německo již bylo integrováno do západních struktur a od vzniku Evropského hospodářského společenství mělo větší očekávání než ostatní státy ačkoli pro Adenauera nebyla nadnárodnost absolutním dogmatem.⁴⁴ Smlouvy o vzniku EHS - *Evropského hospodářského společenství* a EURATOM – *Evropské společenství pro atomovou energii* byly k podpisu připraveny 25. března 1957 přesně dva roky po zahájení jednání o budoucnosti integrace v Messině. K samotnému podepsání smlouvy došlo v paláci konzervatoře na historickém Kapitolu v Římě.⁴⁵ EHS mělo být nejdůležitějším prvkem římských smluv jehož prostřednictvím mělo být zaručeno rozšiřování sféry EHS a další rozvoj evropské integrace.

Prvním předsedou Komise EHS za Spolkovou republiku byl Walter Hallstein, který hrál v organizaci orgánů EHS klíčovou roli a společně s druhým členem německé komise Hansem von der Groebenem působili v Komisi první desetiletí existence EHS. Oba se snažili propojit nadnárodní jednání s mezivládní spoluprací s pokud možno co nejrychlejšími výsledky.⁴⁶

Hlavním výsledkem a úspěchem podepsání Římských smluv bylo vytvoření jednotného všestranného trhu mezi členy evropského společenství. Od roku 1958 tak docházelo k volnému pohybu kapitálu, zboží i osob. Prvním krušným obdobím

---

⁴² BRUNN, s. 100–105.

⁴³ Tamtéž, s. 110–111.

⁴⁴ DOERING-MANTEUFFEL, s.83.

⁴⁵ BRUNN, s. 116.

⁴⁶ JANNING, PIEPENSCHNEIDER, s. 20.

prošlo společenství již v roce 1959 v důsledku zavedení snížení cel mezi členskými státy o deset procent a zároveň dvacetiprocentní zvýšení dovozních kvót. Francouzský prezident, který měl právo odmítnout tato stanoviska nebránil tomuto nařízení, neboť byl zaměstnán válkou v Alžíru. Proces snižování cel a prohlubování integrace se tak podařilo zrychlit. Úspěch nového společenství se dostavil velmi rychle. Již v roce 1960 se začalo pracovat na odstranění překážek v dopravě, o rok později byla snížena vnitřní cla a v různých průmyslových odvětvích byly rušeny kvóty. Obchodu mezi členskými státy se dařilo a rostl téměř dvakrát tak rychleji než ve státech mimo společenství. Již v počátečních letech členské státy včetně SRN navrhly integrovat do EHS i Velkou Británii, která by ještě více zvýšila potenciál EHS, to však pro francouzského prezidenta Charlese de Gaulla bylo nepřijatelné. Stejně jako ostatní státy integrované do EHS ekonomika Spolkové republiky Německo rostla a dobře prosperovala.⁴⁷

---

⁴⁷ KOVÁŘ, HORČIČKA, *Dějiny evropské integrace I.*, s. 127–129.

4 Evropská integrace SRN v 60. letech

4.1 Vznik Politické unie

V šedesátých letech se nejvíce v otázce německé integrace zapojoval Willy Brandt a posléze Helmut Schmidt. Zatímco Brandt prosazoval koncepci sociální unie celoevropského charakteru, Helmut Schmidt se orientoval na atlantické vazby, se kterými měl více zkušeností.⁴⁸

Již v závěru padesátých let SRN posilovalo vazby s Francií, tyto dva státy tvořily jádro struktury společenství a jeho dobré fungování záviselo na vzájemných vztazích mezi těmito státy. Mírnému uvolnění vztahů došlo v důsledku jmenování Charlese de Gaulla na post prezidenta francouzské republiky v roce 1958, který si velmi dobře rozuměl se spolkovým kancléřem Adenauerem a udržoval s ním přátelský vztah. Mimo vzájemné sympatie zde hrály roli také politické okolnosti, které po šedesátá léta Francii a SRN spojovaly.⁴⁹

Od počátku šedesátých let byla projednávána otázka posunutí efektivní politické spolupráce. Jednání o politické unii započala již v roce 1961. V červenci 1961 zástupci Belgie, Nizozemska, Francie, Itálie, Lucemburska a Německa na summitu v Bonnu konkretizovali projekt politické unie. Všechny státy včetně SRN byly pro vytvoření politické unie, otázkou zůstalo, zda půjde o organizaci mezistátní nebo nadnárodní. Francie požadovala organizaci na mezistátních základech, zbylých pět členských států hlasovalo pro nadnárodní unii. Francie proto navrhla plán Fouchet I. jako základ pro diskusi. Plán navrhoval mezivládní spolupráci, pro kterou by byla vytvořena nová normativní a institucionální pravidla. Cílem měla být společná zahraniční a obranná politika, kulturní spolupráce, obrana demokracie a základních lidských práv. Fungování unie na těchto základech by tak nepřímou zpochybnilo silné postavení EHS.⁵⁰

---

⁴⁸ JANNING, PIEPENSCHNEIDER, s. 29.

⁴⁹ SCHUKRAFT, Corina, *Die Anfänge deutscher Europapolitik in den 50er und 60er Jahren: Weichenstellungen unter Konrad Adenauer und Bewahrung des Status quo unter seinen Nachfolgern Ludwig Erhard und Kurt Georg Kiesinger*. In: MÜLLER-BRANDECK-BOCQUET, Gisela (ed.), *Deutsche Europapolitik von Konrad Adenauer bis Gerhard Schröder*, Opladen 2002, s. 37.

⁵⁰ GROEBEN, Hans von der, *Aufbaujahre der Europäischen Gemeinschaft. Das Ringen um den Gemeinsamen Markt und die Politische Union (1958-1966)*, Baden-Baden 1982, s. 140.

Němečtí zástupci se vyslovili proti oslabení EHS, avšak společně s Itálií, Lucemburskem, Nizozemskem a Belgií souhlasili s dalším vyjednáváním. Do konce roku 1961 se členské státy domluvily na revidování jednotlivých bodů z původního francouzského plánu včetně posílení integračních prvků. Spolková vláda byla s revizí také spokojena. V lednu 1962 však Francie navrhla plán Fouchet II, ve kterém nebyly zahrnuty domluvené revidované body a stále byl založený na mezivládních strukturách. Vyjednávací delegace SRN, Itálie a Beneluxu vypracovala svůj vlastní návrh, aby byly vidět jasné rozdíly s francouzskou verzí. Přijatelný návrh plánu Fouchet II byl předložen již koncem ledna Francii. Spolkový kancléř Adenauer se snažil dvakrát s prezidentem de Gaullem osobně vyjednat. Adenauer navrhl, aby Římské smlouvy byly tímto návrhem nedotčeny a pouze EHS by byla oprávněna řešit mimořádně aktuální problémy. Prezident de Gaulle s návrhem nesouhlasil a posléze i ostatní státy se od tohoto plánu distancovaly.⁵¹

4.2 Německo-francouzské vztahy a Elysejská smlouva

Vztahy mezi Francií a SRN se za spolkového kancléře Adenauera výrazně zlepšily. Jedním ze základů německé evropské politiky šedesátých let se stala smlouva z Elysée mezi Francií a Spolkovou republikou Německo, která byla uzavřena z podnětu francouzského prezidenta Charlese de Gaulla 22. ledna 1963. Smlouva kromě svého obsahu měla i symbolický charakter a vyvolala tak velký pocit jak na domácí půdě, tak i v zahraničí. Ačkoli ve Spolkové republice byl tento dokument vřele přivítán, britský ministr zahraničí MacMillan chápal smlouvu jako ničení evropské jednoty a zaveden francouzské nadvlády v Evropě.⁵² Také mezi vlastními řadami ve straně CDU měl Adenauer kritiky Elysejské smlouvy. Ludwig Erhard a Heinrich von Brentano nebyli smlouvě příliš nakloněni.⁵³

---

⁵¹ SCHUKRAFT, Corina, s. 39–40.

⁵² SCHWARZ, Hans-Peter, *Adenauer. Der Staatsmann: 1952-1967*, Stuttgart 1991, s. 824.

⁵³ WEBER, Jürgen, *Vaterland Europa? Die Gründung der EWG und die Deutsch-Französische Aussöhnung*. In: *Geschichte der Bundesrepublik zwischen Stabilität und Krise 1955-1963*, München 1993, s. 247.

Obě země se zavázaly konzultovat všechny důležité otázky politického, ekonomického a společenského zájmu před jakýmkoli rozhodnutím s cílem dosáhnout v nejvyšší možné míře obdobného východiska. Jednalo se zejména o koordinaci a spolupráci v oblasti hospodářských a vojenských záležitostí zahraniční politiky ale také kulturu a výchovu mládeže. Tato smlouva byla označována za dohodu v rámci společenství. Z německého hlediska smlouva symbolizovala, že se SRN podařilo vytvořit strukturu pro koordinaci a spolupráci na rovnocenném základě. Z francouzského hlediska smlouva znamenala nejen nové historické partnerství ale i nejlepší možnou kontrolu starého německého problému. Po podpisu smlouvy však byla smlouva napadena VB, USA, některými členskými státy ES a některými německými politiky. Smlouva byla vnímána jako rozdělení zemí Západu. Celý problém vyřešil následovník Konrada Adenauera kancléř Ludwig Erhard. Do smlouvy byl přidán dodatek, který zaručoval těsné politické vazby SRN se Spojenými státy, Velkou Británií a NATO v oblasti hospodářství a obrany.⁵⁴ Takto upravenou smlouvu ratifikoval Německý spolkový sněm 16. května 1963.⁵⁵

4.3 Krize EHS a politika Ludwiga Erharda

Po odstoupení Konrada Adenauera z postu spolkového kancléře v roce 1963 se novým kancléřem SRN stal Ludwig Erhard. Erharda nečekalo jednoduché období. Za jeho kancléřství v letech 1963-1966 došlo k integrační stagnaci, která byla podpořena zejména Francií. Nevyřešené otázky v zemědělství a stálá rivalita mezi bloky situaci jen zhoršovala. Veškeré integrační snahy SRN a kancléře Erharda neměly většího účinku. Již v době, kdy vykonával post ministra hospodářství byl Erhard nakloněn geograficky a ekonomicky liberálnější koncepci Evropy, která by zahrnovala funkční integraci ekonomik celé svobodné Evropy a neomezovala by se na sektorovou integraci s málo členskými zeměmi.⁵⁶ Vzhledem k tomu, že byl

---

⁵⁴ SEIDELMANN, Reimund, *The New Germany*, Baden-Baden 2011, s. 323–324.

⁵⁵ SCHUKRAFT, Corina, s. 42.

⁵⁶ Tamtéž, s. 44.

Ludwig Erhard zakladatelem sociálního tržního hospodářství⁵⁷ v Německu, byl také otevřený větší spolupráci s Velkou Británií. Erhard se proto snažil přesvědčit francouzského prezidenta Charlese de Gaulla v otázce sblížení britského ESVO – Evropskému sdružení volného obchodu a EHS a dosáhnout tak ekonomického spojení.⁵⁸

Vřelý vztah, který byl vytvořen mezi Paříží a Bonnem za kancléřství Konrada Adenauera, jmenováním Ludwiga Erharda ochladl. Erhard, jak již bylo výše zmíněno, nebyl z uzavření Elysejské smlouvy nadšený a sám byl strůjcem preambule francouzsko-německé smlouvy ohledně těsných vazeb s USA, VB a NATO. Byl tak považován za oponenta dvoučlenné unie, kterou celé své tříleté funkční období značně zanedbával. Pro Erharda hrála hlavní roli bezpečnost Západního Německa, která podle něj mohla být zajištěna pouze vazbami se Spojenými státy americkými.⁵⁹

Vzhledem ke stagnaci Evropského hospodářského společenství, navrhla spolková vláda obnovení struktury zemědělských systémů a nahradit členské příspěvky fondy společenství. Dále vyzvala ke bližší spolupráci EHS s ESVO. Francie však nesouhlasila se sblížením s VB ani s financováním zemědělství. Stagnace EHS byla nadále věčným problémem šedesátých let.⁶⁰ SRN nadále pokračovalo v jednáních s Francií, která v roce 1965 přestává reagovat na dění ve společenství. Francouzská politika prázdné židle vyvolala první velkou krizi společenství. V dubnu 1965 se začala probírat myšlenka sloučení výkonných orgánů EHS, která byla schválena a vešla v platnost v roce 1967. Kancléř Erhard konstatoval ve svém projevu ve Spolkovém sněmu 10. listopadu 1965 že pocit sounáležitosti evropských národů se zdá být v současné době politicky neorganizovatelný, německá politika však bude nadále usilovat o evropskou jednotu. Krize byla zažehnána až Lucemburským kompromisem v únoru 1966 podle kterého nesmí být členský stát přehlasován většinou, nýbrž by jednání měla

---

⁵⁷ Sociálně tržní hospodářství je ekonomická koncepce, která slučuje organizační princip konkurence s požadavkem sociální spravedlnosti. Konkurence je zabezpečena kontrolou monopolů a kartelů. Tam, kde konkurence selhává, situaci doplňují státní zásahy. Sociálně tržní ekonomika. In: Leporelo [online], [cit 2018-10-04]. Dostupné z: <https://leporelo.info/socialne-trzni-ekonomika>.

⁵⁸ CARO, K., Michael, *Der Volkskanzler Ludwig Erhard*, Köln-Berlin 1965, s. 301.

⁵⁹ CARO, s. 307.

⁶⁰ SCHUKRAFT, Corina, s. 47–48.

pokračovat až k nalezení shody na který Francie přistoupila. Její politika prázdné židle na konci února skončila a zástupci EHS pokračovali dál v jednání. Přestože tento kompromis vyřešil aktuální problémy EHS, německo-francouzský vztah již zůstal narušen.⁶¹

Vzhledem k napjatým vztahům Francie a Spolkové republiky Německo, Velká Británie doufala v podporu ze strany Bonnu ve věci její integrace do Evropského společenství, kterou po celá šedesátá léta Charles de Gaulle jednoznačně odmítal. Výraznou podporu vstupu Velké Británie do Evropského společenství vyslovil jak spolkový kancléř druhé poloviny šedesátých let Kurt Kiesinger, tak i jeho následovník Willy Brandt. Oba kancléři však nechtěli zhoršovat již tak křehký vztah s Francií nebo přímo vyvolat otevřený konflikt.⁶²

---

⁶¹ Tamtéž, s.52–53.

⁶² KOVÁŘ, HORČIČKA, *Dějiny evropské integrace I.*, s. 42–43.

5 Evropská integrace SRN v 70. letech

5.1 Ostpolitik

Po dlouhé a hluboké krizi EHS se začala situace ve společenství zlepšovat hlavně po odstoupení Charlese de Gaulla z postu prezidenta Francie. Jeho nástupce Georges Pompidou ukončil francouzskou blokádu vstupu Velké Británie do EHS. V německém prostředí byl po Kurtu Georgovi Kiesingerovi na podzim 1969 zvolen novým kancléřem překvapivě Willy Brandt. Brandt se soustředil zejména na otázku vztahu s NDR. Cílem jeho politiky bylo uklidnit napjaté vztahy s východoevropskými zeměmi a upevnit nový základ politiky mezi SRN a NDR.⁶³

Vztahy mezi SRN a NDR byly od vyhlášení Hallsteinovy doktríny v roce 1955 velmi chladné. Hallsteinova doktrína spočívala v tom, že Spolková republika Německo nebude udržovat diplomatické vztahy se státy, které uznaly Německou demokratickou republiku. Tato doktrína se v průběhu šedesátých let stala již neudržitelnou. Dokument, se snažil svým obsahem o izolaci NDR, nyní však hrozila izolace Spolkové republiky. O nový kurz zahraniční politiky ve vztahu k NDR se zasloužil až nový spolkový kancléř Willy Brandt v roce 1969, který začal prosazovat smířlivou politiku k normalizaci vztahů s NDR tzv. Ostpolitik. Ostpolitik spočíval v pěti nových principech v zahraniční politice Západního Německa. Základním principem byl odklon od teritoriální politiky minulosti a snaha o přizpůsobení východní politiky k západní. Druhým aspektem bylo zavedení větší nezávislosti. Ostpolitik byl odvážný nejen proto, že navrhl, aby SRN uznala Německou demokratickou republiku, ale také proto, že bylo nutné sjednotit zahraniční politické priority SRN s prioritami západních mocností. Dalším principem Ostpolitik bylo, že Bonn nebude aktivněji provádět východní politiku na úkor západní evropské integrace, která zůstane prvotním základem západoněmecké zahraniční politiky. Hallsteinova doktrína přestala platit a došlo tak ke zlepšení vztahů mezi SRN a Sovětským svazem.⁶⁴

---

⁶³ LEUCHTWEIS, Nicole, *Deutsche Europapolitik zwischen Aufbruchstimmung und Weltwirtschaftskrise. Willy Brandt und Helmut Schmidt*. In: MÜLLER-BRANDECK-BOCQUET, Gisela (ed.), *Deutsche Europapolitik von Konrad Adenauer bis Gerhard Schröder*, Opladen 2002, s. 65.

⁶⁴ TEWES, s. 45–46.

Ačkoli byla Ostpolitik zaměřena na normalizaci vztahů s Východem, do jisté míry pro Brandta hrála důležitou roli také v evropské politice, které poskytla nové vize pro sjednocenou, demokratickou Evropu.⁶⁵ Tato politika byla však západními zeměmi často kritizována, neboť ji chápaly jako usmíření se s východoněmeckými komunisty a přijetí jejich hranic, které byly vybudovány agresí. Spokový kancléř Willy Brandt byl velmi konzervativním politikem, a proto nikdy nehodlal uznat východoněmeckou politiku jako takovou. Šlo mu pouze o usmíření s NDR a tím i se Sovětským svazem, které bylo stvrzeno podepsáním Moskevské dohody s Ruskem v srpnu roku 1970 a následně v prosinci 1970 podepsalo SRN Varšavskou smlouvu, která částečně uklidnila vztahy s Polskem. Základní smlouva mezi oběma republikami byla posléze podepsána až v prosinci 1972. Smlouva potvrzovala, že obě republiky jsou dvěma německými státy v jednom německém národu. Smlouva byla ratifikována o rok později v květnu 1973 a v září byly obě německé republiky kompletně uznány Spojenými národy. Tímto Hallsteinova doktrína definitivně ztratila svoji platnost.⁶⁶

5.2 Evropská politika Willyho Brandta a ropný šok

Po selhání Fouchetových plánů, které byly projednávány v předchozích letech, započala v sedmdesátých letech snaha o dokončení jednotného trhu a prohlubování integrace v Evropském společenství.⁶⁷ Právě v sedmdesátých a osmdesátých letech došlo k expanzivnímu programu ES, které přivítalo šest nových členů.⁶⁸ Evropský summit zástupců států ES se konal v prosinci 1969 v Haagu. Kancléř Willy Brandt zde formuloval své politické cíle, byl ochoten podpořit britský vstup do ES a další expanzi nových členských států do společenství. Zástupci ostatních členských států s jeho návrhy souhlasili. Rozšiřování ES o další členy však zahrnovalo dlouhodobé plánování. Samotná

---

⁶⁵ LEUCHTWEIS, s. 65.

⁶⁶ FULBROOK, s. 164–165.

⁶⁷ Dne 1. července 1967 došlo ke sloučení výkonných orgánů EHS, ESUO a Euratom, pro společenství se začal používat název Evropské společenství-ES. Dějiny evropské unie 1967 [online], [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1960-1969/1967_cs.

⁶⁸ BANCHOFF, s. 275.

jednání o rozšiřování měla začít již na jaře 1970. Po haagském summitu Brandt vyjádřil před Spolkovým sněmem spokojenost s výsledky konference s tím, že se podařilo překonat ochromující styl evropského rozvoje a pokračovat tak v expanzi a rozšíření Evropského společenství. Brandt se během svého kancléřského funkčního období snažil, aby jeho politika, kterou začal realizovat pro uklidnění vztahů s Východem neovlivnila spolupráci a koordinaci s partnery na Západě.⁶⁹

Na sklonku roku 1969 Brandt navrhoval zjednodušení fungování Rady Evropy, rozvoj výkonné funkce Evropské komise a rozšířit pravomoci Evropského parlamentu o větší rozpočtové pravomoci. O pravomocech EP se dále diskutovalo na summitu v Paříži v roce 1972. Kompetence Evropského parlamentu se nakonec rozšířily a v roce 1975 byly schváleny širší rozpočtové pravomoci Evropského parlamentu ve vztahu k Evropskému společenství v dalších letech. Jeho odpovědnost se však nevztahovala na výdaje, které nutně vyplývaly ze smlouvy. Tyto výdaje byly schvalovány Radou Evropy. Evropský parlament tak obdržel jen několik nových pravomocí ve spolurozhodování.⁷⁰

Po de Gaulleho odstoupení z postu francouzského prezidenta, se podařilo Evropské společenství konečně rozhýbat. Na říjnovém summitu v Paříži v roce 1972, který se nesl v optimistické atmosféře, se členské státy dohodly na rozšíření Evropského společenství. Nový francouzský prezident Pompidou se vyslovil pro podporu prohloubení integrace, které Francie tak dlouho bránila. Na summitu byla projednávána i Evropská politická spolupráce za niž stála zejména Francie. V tomto ohledu Bonn Paříž podporoval, stejné východisko měly i v nezačlenění Evropské politické spolupráce do Evropského společenství, které navrhovali Nizozemci. V otázce zemědělské politiky se však Francie se SRN absolutně neshodovala. Spolková republika odmítala že by vzhledem ke své válečné minulosti měla vnášet větší finanční obnos než by jí příslušelo. Německo-francouzské snahy o prohloubení integrace však pokračovaly i nadále.⁷¹

Při prvním rozšíření ES počátkem sedmdesátých let se jasně projevil hospodářské a sociální rozdíly jednotlivých států. Tuto nerovnováhu se ES

---

⁶⁹ LEUCHTWEIS, s. 65–67.

⁷⁰ Tamtéž, s. 70.

⁷¹ KOVÁŘ, HORČIČKA, *Dějiny evropské integrace II.*, s. 59–61.

pokoušelo absorbovat pomocí založení Evropského měnového systému.⁷² Dominantní evropskou politickou otázkou sedmdesátých let bylo vytvoření stabilní měnové zóny v rámci Evropského společenství. Počátkem sedmdesátých let se Evropa nacházela v hospodářské krizi, která vedla ke stoupající inflaci a nezaměstnanosti. První myšlenka společné měny, která by stabilizovala současnou ekonomickou situaci vzešla právě od Spolkové republiky Německo. Ačkoli Brandt byl ochoten učinit kvůli vzniku Evropského měnového systému velké finanční oběti, nedostatek solidarity mezi členskými státy ES přispěla k selhání plánů.⁷³

Prohlubující se inflace byla ještě více podpořena ropným šokem v důsledku Jomkipurské války⁷⁴, která propukla v říjnu 1973. Členské státy ES se na Washingtonské energetické konferenci rozhodly zavést společnou udržitelnou energetickou politiku, která by pomohla absorbovat důsledky ropné krize.⁷⁵ Když Izrael postupně vyhrála Jomkipurskou válku, arabské země vyvážející ropu, které byly ve válce poraženy, uvalily embargo na dovoz ropy do evropských zemí. Produkce ropy byla snížena o 25% a ceny do jara 1974 čtyřnásobně vzrostly. Cílem poražených arabských zemí bylo pod tlakem donutit Západ k vyjednávání s Izraelem a umožnit tak arabské vítězství. Brandt ve svém projevu z roku 1973 komentuje neúnosnou hospodářskou situaci a navrhuje, aby se členské státy snažily o lepší koordinaci hospodářské politiky. V lednu 1974 přebírá předsednictví Rady evropských společenství SRN. Ani za předsedání Spolkové republiky se však situace výrazně nezměnila. Obtížná ekonomická situace s recesí, inflací, stále rostoucí nezaměstnaností a náhlým nárůstem cen ropy uvedlo Evropské společenství do další hluboké krize.⁷⁶

---

⁷² MÜLLER-ROSCACH, Herbert, *Die Deutsche Europapolitik. Wege und Umwege zur politischen Union Europas*, Baden-Baden 1974, s. 197.

⁷³ LEUCHTWEIS, s. 74–75.

⁷⁴ Jomkipurská válka byl konflikt mezi koalici Egypta a Sýrie proti Izraeli v oblasti Suezského průplavu. Moderní dějiny [online], [cit.2018-04-04], Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/jomkipurska-valka/>.

⁷⁵ BRANDT, Willy, *Über den Tag hinaus. Eine Zwischenbilanz*, Hamburg 1974, s. 329.

⁷⁶ LEUCHTWEIS, s. 78–80.

5.3 Euroskleróza a vznik Evropského měnového systému

Po Brandtově odstoupení kvůli špionáži jeho spolupracovníka Guillaumeho, se novým spolkovým kancléřem stal Helmut Schmidt, který pokračoval v Brandtově stylu evropské politiky. Schmidt se snažil zaměřit pouze na klíčové problémy Evropského společenství, vše ostatní bylo odsunuto do pozadí. Snažil se o nastolení nové rovnováhy sil v Evropě, avšak byl skeptický ohledně Brandtových nápadů nahrazení NATO a Varšavské smlouvy centralizovaným evropským bezpečnostním systémem. Usiloval však o vojenskou rovnováhu mezi Varšavskou smlouvou a NATO. Nový signál pro konsolidaci ES zazněl na summitu v Paříži v roce 1974. Zástupci členských států zde souhlasili s přímými volbami do Evropského parlamentu, což bylo dlouho přáním Spolkové republiky, dále schválili zřízení Evropského fondu, pravidelná zasedání a jednání o evropském měnovém systému.⁷⁷

Od počátečních jednání o založení Evropského měnového systému státy primárně očekávaly dosažení užší měnové spolupráce, koordinaci hospodářské politiky, evropskou měnovou stabilitu a stabilizaci globálních a regionálních měnových vztahů.⁷⁸ Globální krize v průmyslově vyspělých zemích Západu vyvolala nutnost užší spolupráce v hospodářské a měnové politice. Spolupráce by dopomohla ke globální ekonomické stabilizaci a zmírnění recese. Představitelé šesti největších světových ekonomik Spojené státy, Japonsko, Velká Británie, Francie, Itálie a SRN se tak sešly na zámku Rambouillet nedaleko Paříže, aby zde projednaly nutnost spolupracovat na hospodářském obnovení. Na summitu v roce 1977 se však Schmidt odmítl vzdát německé politické stability ve prospěch společného hospodářského programu s USA a Japonskem. Protože inflace, která by byla nevyhnutelným důsledkem spolupráce by spíše zvyšovala nezaměstnanost, než aby ji snížila. V roce 1978 byla zahájena nová jednání o Evropském měnovém systému pod novým předsednictvím ES. Za Francii to byl francouzský prezident Giscard a za SRN spolkový kancléř Schmidt. Společně tak zahájili základ na

---

⁷⁷ Tamtéž, s. 91–92.

⁷⁸ HANRIEDER, f., Wolfram, *Germany, America, Europe. Forty Years of German Foreign Policy*, New Haven and London 1989, s. 316.

vytvoření Evropského měnového systému. Na summitu v Brémách počátkem července 1978 byly schváleny kroky pro vytvoření Evropského měnového systému. Na evropské konferenci v Bruselu byl Evropský měnový systém oficiálně přijat, v platnost vešel 13. března 1979. EMS byl navržen tak, aby napomohl získat evropským měnám jejich stabilitu.⁷⁹

---

⁷⁹ LEUCHTWEIS, s. 98–100.

6 Evropská integrace SRN v 80. letech

6.1 Počátek 80. let cesta k Jednotnému evropskému aktu

V osmdesátých letech se krize v Evropském společenství mírně ustálila. Důsledky Eurosklerózy však doznávaly ještě dlouho. Evropský integrační proces byl obnoven, avšak byl zatížen řadou nevyřešených otázek. Reorganizace společné zemědělské politiky byla provedena pozdě, stejně tak závěry jednání o rozšíření ES dalšími státy. Složitá makroekonomická situace ve členských státech nevedla ke hledání společného řešení problémů. Od počátku osmdesátých let hrálo zapojení Spolkové republiky Německo na mezinárodním poli velkou roli pro zachování rovnováhy mezi Východem a Západem, jejichž vztahy byly nadále velmi napjaté vlivem sovětské invaze do Afghánistánu v roce 1979. Spojené státy také znepokojoval sovětský jaderný program, kdy nejvyšší představitel Sovětského svazu Leonid Iljič Brežněv začal s nasazením nových balistických raket SS-20. Obavy z jaderné katastrofy přesvědčila Spojené státy o umístění balistických raket Parshing na území Spolkové republiky Německo.⁸⁰

Ačkoli se obchodování v rámci Evropského společenství nadále rozšiřovalo, hospodářská krize projevující se již od sedmdesátých let zapříčinila klesající tempo růstu ekonomiky, inflaci a rostoucí míru nezaměstnanosti v členských státech ES. K řešení tohoto problému vyzval až německý ministr zahraničí Hans-Dietrich Genscher a jeho italský kolega Emilio Colombo 4. listopadu 1981 v Evropském spisu, návrh společenství měl mít perspektivu Evropské unie, jejímž cílem měla být nová integrační strategie. V roce 1982 získal tento německý návrh kladné přijetí ostatními členskými státy. Zejména pro nového německého křesťansko-demokratického spolkového kancléře Helmuta Kohla byla myšlenka jednotné Evropy jedním z hlavních cílů jeho politiky. Na summitu hlav států ve Stuttgartu v roce 1983 pod německým předsednictvím a po složitých jednání došlo ke slavnostnímu prohlášení o Evropské unii. Po selhání jednání na

---

⁸⁰ KEßLER, Ulrike, *Deutsche Europapolitik unter Helmut Kohl. Europäische Integration als „kategorischer Imperativ“?* In: MÜLLER-BRANDECK-BOCQUET, Gisela (ed.), *Deutsche Europapolitik von Konrad Adenauer bis Gerhard Schröder*, Opladen 2002, s. 117.

konferenci v Aténách v prosinci však nebylo jasné, kdo bude iniciovat celoevropský impuls k obnovení důvěry v integrační proces mezi členskými státy.⁸¹ Helmut Kohl se snažil najít východisko z této situace pomocí bilaterálních jednání. Spolková republika Německo zintenzivnila jednání s Francií. V koordinaci mezi Francií a Německem byl posléze připraven následující evropský summit ve Fontainebleau v roce 1984, na kterém se vyřešila dlouhodobě projednávaná výše příspěvku Velké Británie do ES. Německo s Francií se tak staly hlavními hnacími motory integrace.⁸²

6.2 Jednotný evropský akt

Na summitu v Miláně o reformě EHS Evropský parlament přijal v únoru 1984 Smlouvu o založení Evropské unie. Parlament vypracoval návrh ústavy a reorganizace institucionální struktury EU. Německo-francouzské integrační snahy se naplno projevíly na milánském summitu v červnu 1985. Obě vlády veřejně prohlásily, že budou ochotny jít do evropské politické unie, i za předpokladu, že by se jí nezúčastnily všechny dosavadní státy ES. Na následujícím summitu v Lucemburku přijaly členské státy Jednotný evropský akt, zahrnující bílé knihy evropské komise, které specifikovaly možná východiska k jednotnému vnitřnímu trhu. JEA je považován za první komplexní reformní činnost v dějinách evropského společenství a je první revizí Římských smluv z roku 1957. JEA mimo dotvoření jednotného trhu dále potvrzoval založení Evropské unie, která bude zastřešovat Evropské společenství, Evropský měnový systém a Evropskou politickou spolupráci, reorganizaci institucionální struktury a rozšíření oblastní politiky.⁸³ Jádrem Jednotného evropského aktu bylo dotvořením jednotného trhu, se kterým souvisel i volný pohyb osob, zboží a kapitálu na území Evropského společenství, proto všechny překážky musely být odstraněny. S dotvořením jednotného trhu souviselo i prohloubení konkurenceschopnosti společenství ve světové ekonomice. Jasným důsledkem Jednotného evropského aktu byla

---

⁸¹ JANNING, PIEPENSCHNEIDER, s. 32–35.

⁸² BRUNN, s. 229.

⁸³ JANNING, PIEPENSCHNEIDER, s. 36–37.

Schengenská dohoda mezi Spolkovou republikou Německo, Francií, Belgií, Lucemburskem a Nizozemskem o zrušení hraničních kontrol zboží a osob, která byla uzavřena v roce 1985. Jednotný trh měl jednu nevýhodu v podobě jazykové a kulturní bariéry, nepochybně však překračoval původní záměr vytvoření jednotného trhu. JEA měl zvýšit životní úroveň, dále také zdraví díky lepší dostupnosti léků a v neposlední řadě prohloubit spolupráci v oblasti vývoje vědy a technologií. Jednou z posledních záležitostí, kterou se Jednotný evropský akt zabýval byla Evropská politická spolupráce, která měla být prohloubena v oblasti obrany a bezpečnosti. Vzhledem k tomu že JEA revidoval a doplňoval předchozí podepsané smlouvy v rámci Evropského společenství, a jeho ratifikaci podléhal souhlas všech členských států, samozřejmě vypluly na povrch různé pochybnosti. Spolková republika Německo však vyzývala k jeho podpisu, neboť si byla jistá jeho budoucích úspěchů. Jednotný evropský akt nakonec se zpožděním vzhledem k ratifikacím, vstoupil v platnost v polovině roku 1987.⁸⁴

Podepsání Jednotného evropského aktu bylo pro Spolkovou republiku největším úspěchem, neboť dokončení jednotného trhu považovala za žádoucí a nezbytné. Dále se předpokládalo zvýšení konkurenčních výhod pro spotřebitele, zavedení inovací a posílení modernizace pro podnikatele. Vzhledem k tomu, že bílé knihy již byly přijaty, bylo možné se relativně rychle dohodnout na dalších krocích a zavést tak postupnou realizaci jednotného trhu na základě podepsání smlouvy do roku 1992. V počátku se však objevily problémy v procesu koordinace dotvoření jednotného trhu mezi Spolkovou vládou s výhradami jednotlivých států. V tomto důsledku lehce ztrácela německá vyjednávací strategie svoji pozici.⁸⁵

Pro Helmuta Kohla byla vždy jednotu Evropy základem. Sám byl narozen již v roce 1930 a zažil hrůzy druhé světové války a nacismu, navíc měl stejné přesvědčení jako Adenauer, a to že pouze pevná integrace Spolkové republiky Německo do západní komunity států a usmíření s Francií by mohly zabránit dalším relapsům rivality mezi státy a díky integraci by mohlo být překonáno dlouhodobé rozdělení evropského kontinentu. Tuto koncepci nezvratné integrace, která přinese

---

⁸⁴ KOVÁŘ, HORČIČKA, *Dějiny evropské integrace II.*, s. 88–91.

⁸⁵ KEßLER, s. 125–126.

Němcům a Německu svobodu a ochranu, zastával i Helmut Kohl. Kancléř vnímal zapojení a rozšíření evropské integrace jako otázku války a míru, evropské jednoty a v budoucnu možné znovusjednocení Německa. Spolkové republiky se v Evropském společenství dařilo, získala si silné postavení a její ekonomika byla jednou z nejsilnějších ve společenství.⁸⁶ Evropskému měnovému systému, který byl založen v roce 1979, se dařilo bez ohledu na různorodou inflaci mezi členskými státy až do roku 1981, kdy německá Bundesbank přijala omezující opatření proti vysokým úrokovým sazbám dolaru. To vedlo k napětí v EMS. Spolková republika tak musela v roce 1982 změnit tyto opatření. Od března 1983 do dubna 1986, kdy byl dolar silný, se podařilo prosadit měnovou stabilitu, která byla přerušena jen devalvací liry v roce 1985, přičemž se jednalo o nejstabilnější tříleté období EMS v osmdesátých letech. Již od počátku EMS měl kurs dolaru rozhodující vliv na jeho fungování.⁸⁷

6.3 Znovusjednocení Německa a podpis Maastrichtské smlouvy

Ve druhé polovině osmdesátých let se začala zásadním způsobem měnit světová ekonomika. Evropské země včetně SRN se musely vyrovnat se stále větším růstem konkurence na světových trzích. Proto dotvoření jednotného trhu a zahájení fungování měnové unie bylo hlavním cílem členských zemí Evropského společenství.⁸⁸

Jednání o postupném provedení Jednotného evropského aktu v druhé polovině osmdesátých let nadále pokračovala. Na konferenci v Kodani pod belgickým předsednictvím v roce 1987, členské státy nedokázaly najít vhodné řešení rozpočtových problémů Evropského společenství. Skutečný průlom při realizaci Jednotného evropského aktu se podařil až pod německým předsednictvím na zvláštním summitu v Bruselu v únoru 1988. V Bruselu byly sporné otázky v oblasti hospodářské politiky a regulace financování ES vyřešeny. Jednotlivé

---

⁸⁶ Tamtéž, s. 134–135.

⁸⁷ HANRIEDER, f., Wolfram, *Germany, America, Europe. Forty Years of German Foreign Policy*, s. 316.

⁸⁸ KOVÁŘ, HORČIČKA, *Dějiny evropské integrace II.*, s. 85.

členské státy kompromisně přijaly finanční omezení především kvůli ochotě dospět k evropské dohodě. Němci byli ochotni nést více finančních zátěží, aby mohli získat ve společenství rozhodující vliv.⁸⁹

Na sklonku osmdesátých let již bylo jasné, že existence sovětského bloku se blíží ke konci vzhledem k vypuknutí řady revolucí zemích východního bloku. Revoluce se nevyhnula ani Německé demokratické republice. Komunistický režim vykazoval již dlouhé roky hlubokou krizi. Hlavním bodem lidových bouří v NDR se stala nemožnost vycestování, byť jen na návštěvu do Spolkové republiky Německo. Počet účastníků demonstrací rychle rostl a situace začínala být neudržitelná. Konec Německé demokratické republiky byl bez větších problémů vyhlášen již 9. listopadu 1989, kdy vláda publikovala nařízení o možnosti volného svobodného cestování, které vešlo v platnost hned v tentýž den. Masy lidí, kteří se dozvěděli o tomto prohlášení zaměřily směrem k Berlínské zdi, která ještě tu noc padla. Východoněmecká vláda od tohoto prohlášení očekávala uklidnění situace. Prohlášení však podpořilo pouze existenční konec NDR. Premiér NDR po pádu Berlínské zdi, navrhoval Spolkové republice Německo vytvoření konfederace, to však SRN rezolutně odmítlo.⁹⁰

V dalších jednáních po pádu Berlínské zdi kancléř Helmut Kohl sám vypracoval návrh, který by byl pro Spolkovou republiku Německo akceptovatelný, a bez porady se západními mocnostmi představil desetibodový plán na překonání rozdělení Německa a jeho opětovné znovusjednocení. Základem znovusjednocení Německa, ke kterému došlo v roce 1990 bylo i pokračování v evropské integraci. V den německého znovusjednocení kancléř Kohl ve svém projevu ke světovým vládám řekl, že Německo bude nadále podporovat sjednocení Evropy a udržovat závazek k evropským projektům.⁹¹

Již v průběhu diskuzí o rozšíření Evropského společenství se jednalo o začlenění Německé demokratické republiky. Sama Spolková republika Německo ačkoli podporovala integraci NDR, zaujímal stejný postoj jako Francie, která se

---

⁸⁹ JANNING, PIEPENSCHNEIDER, s. 37.

⁹⁰ NOVOTNÝ, s. 98–101.

⁹¹ SCHNEIDER, Heinrich, JOPP, Mathias, SCHMALZ, Uwe, *Eine neue deutsche Europapolitik? Rahmenbedingungen-Problemfelder-Optionen*, Berlin 2001, s. 55–56.

snažila více prosazovat prohlubování integrace v rámci již integrovaných členských zemích.⁹² Sjednocením států se z Německa stala nejlidnatější evropská země. Méně jasný však byl ekonomický potenciál sjednoceného Německa. Zástupci členských států byly v této otázce velmi rozpačité. SRN disponovala před sjednocením jednou z nesilnějších ekonomik. V případě, že by se podařilo integrovat i východní část Německa, mohlo by dojít k vytvoření ekonomického gigantu. Tato skutečnost vyvolala obavy členských států ES, neboť ekonomický růst by mohl ohrozit jejich vliv ve společenství což by mohlo narušit integrační proces. Německo však mělo velký zájem o politickou stabilitu a vyzývalo k další integraci do ES země střední a východní Evropy. V roce 1990 Helmut Kohl a francouzský prezident Francois Mitterrand začali úzce spolupracovat, a tak za významné účasti Německa a Francie byl projednáván návrh hospodářské a měnové unie a politické unie. K samotným zahájení jednání o HMU a politické unii započaly na konferenci v Římě v prosinci 1990⁹³

Ve prospěch Německa předložila Velká Británie v roce 1990 návrh hlavního německého vedení Evropské unie. Celkově se mělo Německo stát hegemonem a starat se o zájmy celé Evropy. K trvalé německé úloze však stála v cestě skutečnost, že neexistoval dostatek vsřícnosti ostatních členských států pro podporu vůdčího statutu Německa v EU. Většina států odmítala tuto skutečnost, neboť EU měla být založena na antihegemonních základech, aby i nejmenší integrovaný stát v rámci EU měl možnost práva veta. Ačkoli Spolková republika Německo a Francie byly jedněmi z hlavních členů, kteří prosazovali vznik Evropské unie, pro Francii bylo obtížné prosazovat nároky SRN na politické vedení EU⁹⁴

Na počátku devadesátých let se stále více hovořilo o myšlence politické unie, ačkoli jako první s tímto nápadem oficiálně vystoupili Belgičané, v roce 1990 se o její prosazení začali zajímat spolkový kancléř Helmut Kohl s francouzským prezidentem Francoisem Mitterrandem. Kancléř s prezidentem předložili rozpracovaný návrh politické unie, který obsahoval čtyři hlavní komponenty.

---

⁹² KOVÁŘ, HORČIČKA, *Dějiny evropské integrace II.*, s. 101.

⁹³ KEBLER, s. 135–137.

⁹⁴ SCHNEIDER, JOPP, SCHMALZ, s.143–145.

Prvním bylo odstranění demokratického nedostatku, druhým zvýšit účinnost institucí Evropského společenství, dále podpořit hospodářskou, politickou a měnovou spolupráci a posledním nejdůležitějším bodem vytvořit společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. V průběhu roku 1990 byly na základě těchto bodů uskutečněny dva summity v Dublinu, na kterých bylo dohodnuto konání dvou konferencí, kde se měly projednávat projekty měnové a politické unie. Mezivládní konference o měnové a politické unii započaly v prosinci 1990. Vzhledem k Jednotnému evropskému aktu, jehož realizace byla diskutována již v osmdesátých letech, jednání o měnové a politické unii trvaly pouze rok. Velký díl na podobě měnové a politické unie, měla především Spolková republika Německo. Ačkoli samotný kancléř Helmut Kohl EMU podporoval, německá Bundesbanka byla skeptická. Obavy vycházely zejména ze stability nové evropské měny, která by v případě, že by byla nestabilní, mohla vyvolat inflaci. K zavedení měnové unie mělo dojít ve třech fázích s tím, že poslední by měla být dokončena do roku 1997. Hlavní výhodou měnové unie mělo být umožnění volného pohybu kapitálu.⁹⁵

Definitivně byla smlouva o Evropské unii podepsána v Maastrichtu 7. února 1992, posléze pak vešla v platnost po dlouhém a obtížném procesu ratifikace 1. listopadu 1993. Německo připojením svého podpisu k Maastrichtské smlouvě, tak potvrdilo svoji podporu evropské integrace, ve které se snažilo prosadit od padesátých let. Spolková republika Německo se tak stala důležitým a rovnocenným členem nově vzniklého společenství, které svým rozsahem již překročilo nejen prvotní ekonomické záměry.⁹⁶

---

⁹⁵ KOVÁŘ, HORČIČKA, s. 102–104.

⁹⁶ Tamtéž, s. 55–57.

7 Integrace SRN do Severoatlantické aliance

Severoatlantická aliance měla zaručit rovnováhu sil ve světě tím, že měla fungovat jako multilaterální integrační prvek evropského bezpečnostního systému. Proto bylo nezbytným aspektem integrovat do tohoto poválečného společenství také SRN. Důležitým prvkem takového zabezpečovacího systému tkví ve vzájemném propojení kolektivní spolupráce. NATO tak mělo přispívat ke kooperaci bezpečnostního řízení v Evropě.⁹⁷

Po opuštění koncepce obranného společenství se začalo uvažovat o integraci SRN do jiného vojenského společenství. Jasným krokem, který se nabízel byla integrace SRN do NATO – *Severoatlantická aliance*. Zástupci SRN velmi usilovali o toto zapojení. V roce 1954 se uskutečnila konference v Londýně, která projednávala vstup SRN a Itálie do Bruselského paktu. Výsledek jednání byl pro SRN velmi pozitivní.⁹⁸ V říjnu 1954 se sešli v Paříži zástupci států Západoevropské unie, kteří schválili závěry z Londýnské konference, známé pod názvem Pařížské dokumenty. Zástupci se shodli na ukončení okupačního statutu SRN a obnovení suverenity státu. Dalším důležitým bodem Pařížských dohod bylo vstoupení SRN do NATO. Tento bod byl pro Spolkovou republiku klíčový, neboť se tak mohla stát právoplatným členem aliance.⁹⁹ Stejně jako v roce 1952 Sovětský svaz zopakoval svoji nabídku neutralizace a sjednocení Německa. Vstup SRN do NATO pro Sověty nebyl žádoucí, ale jednalo se opět jen o taktický manévr.¹⁰⁰ Ratifikace Pařížských smluv zúčastněnými státy proběhla vcelku rychle a hladce. V platnost vešly Pařížské dohody 5. května 1955. Spolková republika se tak stala suverénním státem a řádným členem NATO.¹⁰¹

V SRN měla být do roku 1959 vybudována silná armáda (Bundeswehr) skládající se z 12. divizí. Zřízeno bylo ministerstvo obrany, čímž byla nutná i změna částí ústavy. Po schválení všeobecné branné povinnosti se počet vojenských

---

⁹⁷ HYDE-PRICE, s. 160–161.

⁹⁸ BRUNN, s. 99.

⁹⁹ D'OTTAVIO, s. 46.

¹⁰⁰ KIELMANSEGG, Graf, Peter, *Nach der Katastrophe. Eine Geschichte des geteilten Deutschland*, Berlin 2000, s. 152.

¹⁰¹ DOERING-MANTEUFFEL, s. 65.

sil rychle zvyšoval. Bundeswehr směl být nasazen pouze v případě obrany, a to jen na území Spolkové republiky. Po jejím dobudování tato armáda měla nejsilnější počet sil v rámci evropských struktur NATO. V říjnu 1956 byl jmenován ministrem obrany F. J. Strauss.¹⁰² Přijetí SRN do NATO však skýtal mnoho problémů včetně otázky vyzbrojení Německa jadernými zbraněmi. V USA stále více rostly obavy ze SSSR a jejich jaderného zbrojení, když v roce 1958 vyslal svoji první družici Sputnik na oběžnou dráhu. Vyzbrojení SRN jadernými zbraněmi bylo tak na místě. Dalším důvodem pro vyzbrojení SRN byla Berlínská krize. V závěru padesátých let docházelo k masivnímu odchodu východoněmeckého obyvatelstva do SRN a proto byla vystavěna Berlínská zeď, která vytvořila nepřekročitelnou hranici mezi západním a východním Berlínem. Počátkem šedesátých let Spojené státy navrhly vznik tzv. Mnohostranné síly – MLF (Multilateral Force). Jednalo se o výrobu jaderných ponorek a válečných lodí, do které měly být zahrnuty evropské státy v rámci NATO.¹⁰³ Dále měla být vytvořena flotila 25 lodních plavidel, které měly být vyzbrojeny americkými atomovými raketami Polaris typu A-3. Každá loď měla být řízena vlastní národní posádkou v rámci členství v NATO.¹⁰⁴

Ačkoli byla Spolková republika Německo integrována do NATO, celá padesátá léta nebyla zapojena do programu jaderných zbraní. SRN tak chtělo zvýšit svůj politický a vojenský podíl na kontrole jaderných zbraní. Na podzim 1960 Bonn vyjádřil zájem o účast v MLF. Svůj nesouhlas se zapojením Spolkové republiky však projevil francouzský prezident Charles de Gaulle, který sám prosazoval budování vlastní úderné síly (*force de frappe*).¹⁰⁵ Bonn se proto snažil prosadit své zájmy na základě koncepce rovnosti NATO. Bohužel toto odvolání nemělo žádnou účinnost, neboť členové aliance neměli větší zájem se k této záležitosti vyjadřovat. Tento neúspěch vytvořil v Bonnu velké diplomatické rozpaky. Němečtí diplomaté tak došli k závěru, že aliance je za těchto podmínek pro SRN bezpředmětná. Integrace, která byla v padesátých letech základem

---

¹⁰² ŠAUER, Jaroslav, *Německá otázka v evropské politice*, Praha 2005, s. 70–71.

¹⁰³ KAPLAN, S., Lawrence, *NATO Divided, NATO United*, London 2004, s. 38–39.

¹⁰⁴ HILDEBRAND, Klaus, *Von Erhard zur Großen Koalition 1963-1969*, Stuttgart-Wiesbaden 1984, s. 108.

¹⁰⁵ SCHUKRAFT, s. 46–47.

politické a ekonomické rekonstrukce Spolkové republiky a základem jejích bezpečnostních opatření se Západem se v šedesátých letech změnila v symbol reality Washingtonské kontroly nad Bonnem. Tato skutečnost potvrdila, že SRN není v alianci chápána jako bezpečný a rovnocenný partner.

Po desetiletí byly kontrolovány instituce německých ozbrojených sil, USA dále kontrolovaly také německou bezpečnostní politiku. Tato kontrola se odkazovala na směrnice vydané Severoatlantickou aliancí společně s USA, jejichž obsah často nebyl konkrétní. Spolková republika Německo vnímala tento přístup velmi citlivě, neboť její veškerá vojenská velitelská struktura byla plně integrována do NATO. Tato skutečnost začala být pro Bonn stále více problematická. Politické a vojenské záměry NATO v šedesátých letech byly čím dál více odlišné od vizí z padesátých let. Zájmy NATO se posunuly z vojenských na politické záležitosti. USA se stále více obávaly růstu jaderných sil velmocí a tím obtížnější se stala i pozice Spolkové republiky v otázce jaderného programu. Bonn byl nucen volit mezi Paříží a Washingtonem, neboť Francie si nepřála tak silnou vázanost SRN na USA a případnou jadernou vyzbrojenost SRN. Němečtí diplomaté tak museli citlivě rozdělovat své diplomatické vztahy mezi oba dva partnery. Složitá situace mezi státy vyvolala vzájemnou rivalitu. SRN však nemohla jednoznačně podpořit žádný stát vzhledem ke svému nejadernému statusu a bezpečnostní závislosti na Spojených státech. Vzhledem k neklidné minulosti se o nemožnost jaderného zbrojení postaral zejména francouzský prezident Charles de Gaulle. Celkově byla otázka zapojení Spolkové republiky do jaderného zbrojení velmi citlivá.¹⁰⁶

Ačkoli USA věděly, že kdyby bylo Německo zahrnuto do jaderného programu Mnohostranné síly, došlo by k jeho rovnocennému postavení a rozpaky Bonnu by tak byly zažehnány. USA však musely brát v potaz záporný postoj Velké Británie a Francie. Program MLF byl posléze v roce 1965 tiše ukončen. Po celá šedesátá léta tak otázka jaderných zbraní v SRN byla stále na bodě mrazu.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ HANRIEDER, J. WOLFRAM, *The FRG and NATO Between Security Dependence and Security Partnership*. In: KIRCHNER J., Emil, SPERLING, James (ed.), *The Federal Republic of Germany and NATO*, Hong Kong 1992, s. 202–209.

¹⁰⁷ KAPLAN, s. 40–41.

V sedmdesátých letech se Spolková republika Německo stále pokoušela co nejvíce posunout směrem k dohodám v otázce jaderných zbraní. Zapojení SRN do jaderného vyzbrojení získávalo větší význam, neboť Sovětský svaz v polovině sedmdesátých let začal s modernizací svých jaderných raket středního doletu SS-20 zaměřených na západní Evropu což, vytvořilo velkou nerovnováhu v jaderných silách mezi NATO a Varšavským paktem. Spojené státy považovaly vojensko-strategickou nerovnováhu za velmi důležitý problém. V reakci na německý tlak začaly Spojené státy modernizovat jaderné síly NATO a uvažovat o umístění jaderných zbraní na území SRN. V lednu 1979 na summitu Severoatlantické aliance v Gaudaloupe bylo lehce nastíněno možné jaderné vyzbrojení SRN, a kontrola jaderných zbraní. Toto se naplno potvrdilo v prosinci 1979. Státní zástupci NATO rozhodli, že v roce 1983 bude v Evropě nasazeno 108 amerických raket Pershing a 464 raketových plavidel. Všechny rakety Pershing měly být nasazeny na území Spolkové republiky Německo. Spolková vláda však chtěla nasazení pouze 96 jaderných raket, aby nebyla jediným západoevropským členem NATO, který by byl vyzbrojen zbraněmi, které Sovětský svaz považoval za hlavní strategickou hrozbu.¹⁰⁸

Nasazení jaderných raket v SRN počátkem osmdesátých let spojilo Spolkovou republiku a kancléře Helmuta Schmidta velmi těsně se zahraničními i domácími politickými závazky. Spojené státy získaly ještě větší vliv na politickou alianci a zejména na německo-americké bezpečnostní vztahy. V roce 1986 se Spojené státy a Sovětský svaz shodly na konání summitu v Rejkjavíku, kde se hovořilo o snížení počtu a likvidaci jaderných hlavic a o „nulové variantě“ raket středního doletu. Němečtí zástupci byly z jednání vyloučeni. Nedostatek vlivu Spolkové republiky se projevil v létě a na podzim 1987, kdy spolkový kancléř Helmut Kohl jednoznačně nesouhlasil s „nulovou variantou“. Kohl byl obviňován, že brání dohodě o kontrole zbrojení mezi Východem a Západem.¹⁰⁹ Naopak již vláda kancléře Helmuta Kohla a následně i vláda Helmuta Schmidta podporovala modernizaci jaderných zbraní v osmdesátých letech, aby nedošlo k možnému

---

¹⁰⁸ HANRIEDER, *The FRG and NATO Between Security Dependence and Security Partnership*, s. 212–213.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 215–216.

ohrožení Západního Německa.¹¹⁰ Německá vláda se posléze podřídila americkým zájmům, když bylo zřejmé, že německý diplomatický vliv nemá tak silné postavení v mezinárodní politice. K dohodě o likvidaci balistických raket středního doletu došlo oficiálně v květnu 1988 na summitu v Moskvě. Němci byli nuceni souhlasit se stažením amerických raket Pershing II, ale také se stažením vlastních raket Pershing. Němci byli znovu donuceni k ústupu. Dvacet let po debaklu s MLF byla opět zřejmá nemožnost Bonnu ovlivnit Washingtonskou jadernou diplomacií a politiku kontroly zbrojení. Mezi Washingtonem a Bonnem se tak opět vytvořila diplomatická nevraživost.¹¹¹

---

¹¹⁰ TEWES, s. 44.

¹¹¹ HANRIEDER, *The FRG and NATO Between Security Dependence and Security Partnership*, s. 217.

8 Závěr

Integrace do evropských společenství

Německo bylo po druhé světové válce poraženým státem a jeho existence byla odkázána na benevolenci spojenců. O budoucnosti Německa se jednalo již od roku 1943, kdy bylo pravděpodobné, že Německo druhou světovou válku prohraje. Na konferencích v Teheránu v roce 1943 a Jaltě v roce 1945 byla dojednána denacifikace, demokratizace a demilitarizace Německa. Po válce mělo být Německo a Berlín rozděleno do tří okupačních zón, které měly spravovat Spojené státy, Velká Británie a Sovětský svaz. Později byla vlastní okupační zóna přiznána i Francii. Na Postupimské konferenci, která se konala v červenci a srpnu 1945, bylo dojednáno společné hospodářství Německa. Tato dohoda však nebyla dodržena a Německo se potýkalo se závažnými ekonomickými problémy. Spojené státy proto navrhly v roce 1946 společnou hospodářskou správu, kterou zpočátku přijala pouze Velká Británie a vytvořily tak Bizonii. Až v roce 1949 se připojila i Francie a došlo tak ke vzniku Trizonie, která vytvořila základ pro budoucí vznik nového státu.

Ekonomická situace Německa byla však stále velmi nepříznivá. Spojené státy a Velká Británie se přimlouvaly za přijetí Německa do Marshallova plánu, který významně napomohl k obnově německé ekonomiky. Po měnové reformě, která měla pomoci lehčímu přijetí Marshallova plánu a navrátit reálnou hodnotu říšské marce, se Sovětský svaz pokusil o odříznutí Berlína se západními okupačními zónami. Pozemní komunikace, i vodní toky byly blokovány. Zásobování Západního Berlína tak probíhalo leteckou cestou. Blokáda ztratila účinnost a v květnu 1949 byla zrušena. Po zavedení stabilní měny nic již nestálo v cestě k vytvoření nového státu. Od podzimu 1948 v Bonnu začala pracovat parlamentní rada na znění Základního zákona, který měl mít demokratické základy podle západoevropského vzoru. Přes neshody se Sovětským svazem a po přijetí Základního zákona, vznikla v květnu 1949 Spolková republika Německo. SRN však stále byla odkázána na západní spojence, kteří měli na území Německa okupační statut. SRN nedisponovala vlastní suverenitou ani armádou. Pro nového

kancléře Konrada Adenauera bylo hlavním cílem znovunavrátit nezávislost SRN, rovnost mezi státy a prosperitu Německa.

Pro Německo bylo důležité se znovuzapojit do mezinárodních politiky. S první integrační myšlenkou přišli francouzští politici Jean Monnet a Robert Schuman v podobě Schumanova plánu. Cílem bylo zajištění míru v Evropě. Pro počátek integračního procesu navrhli základní spolupráci v oblasti uhlí a oceli. Do evropské integrace se počítalo i se zapojením Spolkové republiky Německo. Francie po zkušenostech z druhé světové války, chtěla mít nad SRN neustálý dohled a integrace v oblasti uhlí a oceli byl nejlepším možným hlediskem kontroly německého průmyslu. Po dlouhém jednání s evropskými státy o vzniku společenství byla finální smlouva o Evropském společenství uhlí a oceli podepsána SRN, Francií, Itálií, Nizozemskem, Lucemburskem a Belgií v dubnu 1951. K ratifikaci smlouvy došlo o rok později a k aktivní činnosti ESUO až v polovině roku 1953. Pro SRN to byl první krok, který ho navrátil do evropské politiky.

Jelikož bylo Západní Německo svázáno okupačním statutem západních států, nebylo zatím možné jeho zapojení do Severoatlantické aliance. Spolková republika Německo byla založena jako stát bez armády, nejprve ji měli bránit spojenci a až později měly být do republiky zaváděny vojenské prvky, ovšem s nepostradatelnou podporou a kontrolou spojenců. Hlavní otázkou počátku padesátých let tak bylo případné vyzbrojení SRN. Dalším krokem integrace SRN mělo být zapojení do Evropského obranného společenství. První plány na zapojení SRN do EOS se rodily již v roce 1950. Návrhy na vznik EOS byly popsány ve formě Plevelova plánu. Evropské státy měly vytvořit silný štít proti případnému napadení Východním blokem. Smlouva o EOS byla podepsána v květnu 1952 avšak nikdy nevešla v platnost z důvodu zamítnutí ratifikace ze strany Francie.

Evropské společenství uhlí a oceli v padesátých letech dobře prosperovalo, proto se začalo uvažovat o jeho rozšíření. V roce 1955 belgický politik Paul Henri Spaak navrhl rozšíření ESUO o dopravu a atomovou energii. Integrace v tomto odvětví by tak umožnila efektivní a mírové využití atomové energie. SRN přistupovalo k této koncepci opatrně, neboť si byla vědoma obav Francie, která své postoje k Německu stále nezměnila. Konference v italské Messině potvrdila

zájem členských států o rozšíření ESUO. Spolkový kancléř Adenauer byl posléze k tomuto návrhu také otevřený, ačkoli narážel na kritiku koncepce od německého ministra hospodářství Ludwiga Erharda. K prvním jednáním o rozšíření ESUO došlo již v roce 1956 v Benátkách. Závěrečné smlouvy o vzniku Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro atomovou energii byly podepsány v březnu 1957 v Římě.

Od počátku šedesátých let bylo projednáváno posunutí spolupráce v rámci EHS. Uvažovalo se tak o vzniku Politické unie. První návrh na vznik politické unie předložila Francie v podobě Fouchetova plánu. Plán spočíval v návrhu nikoli nadnárodní ale mezivládní spolupráce, pro kterou by byla vytvořena nová normativní a institucionální pravidla. Cílem měla být společná zahraniční a obranná politika, kulturní spolupráce, obrana demokracie a základních lidských práv. Fungování unie na těchto základech by však zpochybnilo silné postavení EHS. Členské státy mimo Francie se vyslovily proti oslabení EHS a vydaly návrh na změnu jednotlivých bodů, které nebyly přijatelné. Francie tak vydala plán Fouchet II., který však neobsahoval dojednané změněné body. Pět členských států tak vypracovalo vlastní návrh, aby byly zřejmé jasné rozdíly s francouzským návrhem. Adenauer navrhl de Gaulleovi aby Římské smlouvy zůstaly nedotčeny tímto návrhem a závažné problémy mělo pravomoc řešit stále jen EHS. De Gaulle nakonec souhlasil a základní ustanovení o politické unii byla přijata v dubnu 1963.

Již v závěru padesátých let došlo ke zlepšení vztahů mezi Spolkovou republikou Německo a Francií. Spolkový kancléř Adenauer udržoval s francouzským prezidentem Charlesem de Gaullem přátelský vztah. Tyto vazby vyvrcholily v podepsání Elysejské smlouvy mezi SRN a Francií v roce 1963. Smlouva se zavazovala k nalezení pokud možno stejné společné pozice k ekonomickým, politickým a kulturním otázkám. Smlouva byla kritizována Spojenými státy a Velkou Británií, které smlouvu chápaly jako rozdělení Západu. Do smlouvy tak byla připojen dodatek, který zaručoval těsné vazby SRN s USA, VB a NATO v oblasti hospodářství a obrany.

Po odstoupení Konrada Adenauera z postu kancléře SRN se novým spolkovým kancléřem stal Ludwig Erhard, který se snažil za své kancléřské období

v letech 1963-1966 zabránit další stagnaci EHS. Jakožto bývalý ministr hospodářství SRN se snažil o efektivní hospodářskou politiku EHS. Proto navrhl spolupráci EHS a britského ESVO. K zabránění další stagnace EHS, byl navržen nový plán obnovení struktury zemědělských systémů a nahradit členské příspěvky fondy společenství. Francie však nesouhlasila s novým financováním zemědělství ani se sblížením s ESVO a začala sabotovat členské jednání. Francouzská politika prázdné židle způsobila první velkou krizi EHS. Krize byla zažehnána až Lucemburským kompromisem v únoru 1966, podle kterého nesmí být členský stát přehlasován většinou, nýbrž by jednání měla pokračovat až k nalezení shody. Na toto Francie přistoupila. Krize EHS byla zažehnána a Francie se opět vrátila do evropských jednání. Ovšem vřelé vztahy z dob kancléřství Konrada Adenauera s Charlesem de Gaullem ochladly a francouzsko-německý vztah zůstal krizí narušen.

Po dlouhé, hluboké krizi EHS se situace začala zlepšovat po odstoupení Charlese de Gaulla z postu francouzského prezidenta. Po Kurtu Kiesingerovi byl spolkovým kancléřem zvolen Willy Brandt, který se soustředil zejména na vztahy mezi Spolkovou republikou Německo a Německou demokratickou republikou, které byly od vyhlášení Hallsteinovy doktríny velmi napjaté. Dokument spočíval v tom, že SRN nebude udržovat diplomatické vztahy se zeměmi, které uznaly NDR. Brandt začal prosazovat v roce 1969 smířlivou politiku k normalizaci vztahů s NDR tzv. Ostpolitik. Brandt však nechtěl, aby Ostpolitik byla prováděna na úkor západní evropské integrace, pouze se snažil o sjednocenou, demokratickou Evropu.

Po selhání Fouchetových plánů ze šedesátých let, započala v sedmdesátých letech snaha o dokončení jednotného trhu a prohlubování evropské integrace v rámci ES, která zahrnovala přijetí dalších států do společenství, tato stanoviska byla projednávána na Haagském summitu na podzim 1969. Willy Brandt zde podporoval rozšíření ES a vstup Velké Británie do ES. Evropské společenství počátkem sedmdesátých let čelilo ekonomickým problémům, které se Brandt snažil vyřešit všemi dostupnými možnými způsoby. Se vstupem dalších členských států do ES se také začala projednávat otázka jednotné měnové unie, která vzhledem

k povrchnímu přístupu členských států ztroskotala. Již tak vážnou ekonomickou situaci zhoršil ropný šok v roce 1973 v důsledku propuknutí Jomkipurské války, kdy bylo na západní země uvaleno embargo.

Po odstoupení Willyho Brandta se novým spolkovým kancléřem stal Helmut Schmidt, který se snažil vyřešit klíčové problémy ES. Po ropném šoku, který vyvolal ještě větší inflaci a nezaměstnanost, se státy největších světových ekonomik USA, Japonsko, VB, Itálie, Francie a SRN rozhodly spolupracovat na hospodářském obnovení ES. Helmut Schmidt však na konferenci v roce 1977 odmítl obětovat německou politickou stabilitu ve prospěch společného hospodářského programu s Japonskem a USA. Klíčovým úkolem v závěru sedmdesátých let bylo projednávání vzniku Evropského měnového systému, který měl napomoci získat evropským měnám stabilitu. EMU byl schválen na konferenci v Bruselu na podzim 1979, v platnost vešel v březnu 1979.

V osmdesátých letech se západoevropské státy vzpamatovávaly z Eurosklerózy, která byla vyvolána stagnací ES a podpořena ropným šokem z roku 1973. Napětí vyvolala také sovětská invaze do Afghánistánu v roce 1979 a sílící jaderný program SSSR. K řešení hospodářskému poklesu vyzval německý ministr zahraničí Hans-Dietrich Genscher a jeho italský kolega Emilio Colombo 4. listopadu 1981 v Evropském spisu, jehož znění mělo být základem pro vznik Evropské unie a nové integrační strategie. V roce 1982 se spis dočkal kladných ohlasů. To uvítal nový spolkový kancléř Helmut Kohl, pro kterého byla jednotná Evropa hlavním základem jeho politiky. Na summitu ve Stuttgartu pod německým předsednictvím došlo ke slavnostnímu prohlášení o Evropské unii. Jednání však selhala po Aténském summitu v prosinci 1983. Bonn proto zintenzivnil jednání s Francií v jejichž kooperaci byl připraven summit ve Fontainebleau v roce 1984. SRN s Francií se tak staly hnacími silami integrace. Na další konferenci v Miláně v roce 1984 byla přijata smlouva o založení Evropské unie, která byla potvrzena Jednotným evropským aktem v roce 1986. Dokument dále specifikoval dokončení jednotného trhu do roku 1992, což byl jeden ze základních cílů Kohlovy evropské politiky. V počátku jednání o koordinaci realizace Jednotného evropského aktu nastaly neshody mezi státy v otázce financování Evropského společenství, které

byly vyřešeny na summitu v Bruselu na jaře 1988 pod německým předsednictvím.

Diskutovat se začalo i o založení politikcké měnové unie, ačkoli prvním navrhovatelem byla Belgie, v roce 1988 se iniciativy ohledně jednání o politické měnové unii chopila Spolková republika Německo v kooperaci s Francií. Společně vypracovaly plán, který obsahoval čtyři body programu. Na dvou evropských summitech, které se konaly v Dublinu byla probírána otázka jednání o měnové unii. Zástupci členských zemí se dohodli na svolání dvou konferencí, které se budou zabývat výhradně francouzsko-německými návrhy. Členské státy se obávaly zejména nestability nové evropské měny, která by mohla nastartovat vlnu inflace, proto bylo důležité, aby Evropská centrální banka měla silné postavení. Jednání probíhala vzhledem k předchozím diskuzím o Jednotném evropském aktu velmi rychle, integrační proces se tak opět zintenzivnil.

Na sklonku osmdesátých let východní Evropu provázela řada revolucí, které se přelily i do Německé demokratické republiky. Zásadním bodem pro východoněmecká povstání byl zákaz vycestovat z NDR. Vzhledem k situaci v NDR se východoněmecká vláda rozhodla vydat nařízení o možnosti vycestování, aby uklidnila napjatou situaci. Nařízení však podnítilo konec existence Německé demokratické republiky. Po pádu Berlínské zdi 8. listopadu 1989 spolkový kancléř Helmut Kohl potvrdil pokračování v evropské integraci a podporu jednoty Evropy.

Definitivně byla smlouva o Evropské unii podepsána v Maastrichtu dne 7. února 1992 a ratifikována o rok později v březnu 1993. Německo tak svým podpisem stvrdilo podporu evropské integrace, do které se snažilo prosadit již od padesátých let a stalo se tak důležitým rovnocenným partnerem ve společenství, které svým rozsahem překročilo prvotní ekonomické záměry.

Integrace do Severoatlantické aliance

Poté, co západní státy odvolaly okupační status Západního Německa v roce 1955 a navrátily tak SRN zpět jeho suverenitu, byla možná integrace SRN do Severoatlantické aliance, o které se rozhodlo již na Pařížské konferenci v roce 1955. Ratifikace Pařížských dohod proběhla vcelku rychle a hladce. V SRN měla být do konce padesátých let vybudována silná armáda, zřízeno bylo i ministerstvo

obranu. Vybudovaný Bundeswehr měl být nasazen jen v případě obrany a jen na území Spolkové republiky. Přijetí SRN do NATO však skýtalo mnoho problémů včetně otázky vyzbrojení SRN jadernými zbraněmi. Tento problém byl řešen po celá šedesátá i sedmdesátá léta. Již na počátku šedesátých let Spojené státy navrhly založení Mnohostranné síly, mělo se jednat o flotilu lodí, které by byly vyzbrojeny atomovými raketami. Lodě by však patřily pod národní vedení jednotlivých států. Otázka zapojení SRN však byla složitá. Francie se nechtěla do MLF zapojit a nepřála si ani zapojení SRN do této organizace. Spolková republika se tak odvolávala na stanovy NATO, avšak v roce 1965 byl program MLF tiše ukončen.

Po ukončení MLF však otázka vyzbrojení SRN jadernými zbraněmi neutichala. Po desetiletí byla německá bezpečnostní politika a obranné síly kontrolovány Spojenými státy. SRN na tuto skutečnost reagovala velmi citlivě, neboť její vojenská struktura byla plně integrována do NATO. Situace se po celá šedesátá a sedmdesátá léta nezměnila. Zlom nastal až v sedmdesátých letech, kdy v USA rostly obavy ze sílícího jaderného programu Sovětského svazu. Až v těchto letech přicházelo v úvahu jednání o vyzbrojení SRN atomovými bombami. Po dlouhých jednáních bylo v roce 1979 dojednáno nasazení amerických balistických raket středního doletu na území Západního Německa plánované na rok 1983, které tak znovunalezlo důvěru v západních státech, pro které byl Sovětský svaz velkou hrozbou. SRN však nechtělo, aby bylo těmito raketami vyzbrojeno samo, neboť si bylo vědomo, že tyto rakety Sovětský svaz vnímá za hlavní strategickou hrozbu.

V roce 1986 se však na summitu v Rejkjavíku Spojené státy se Sovětským svazem dohodly na omezení počtu jaderných hlavic a o nulovém vyzbrojení balistickými raketami středního doletu. Němečtí zástupci, kteří nesouhlasili s nulovou variantou, nebyli na tento summit pozváni. Nedostatek německého vlivu v NATO se projevil o rok později, kdy německý spolkový kancléř Helmut Schmidt jednoznačně nesouhlasil s nulovou variantou, a naopak podporoval modernizaci jaderných zbraní pro lepší ochranu Západního Německa. Německá vláda se však musela podřídit americkým zájmům. K potvrzení likvidace raket středního doletu oficiálně došlo v květnu 1988 na summitu v Moskvě. Němci byly znovu donuceni

k ústupu, mezi Washingtonem a Bonnem se tak vytvořila diplomatická propast.

9 Seznam zkratek

EHS – Evropské hospodářské společenství

EMS – Evropský měnový systém

EP – Evropský parlament

ES – Evropské společenství

ESUO – Evropské společenství uhlí a oceli

ESVO – Evropské sdružení volného obchodu

FDP – Freie Demokratische Partei – Svobodná demokratická strana

HMU – Hospodářská a měnová unie

MLF - Multilateral force – Mohostranná síla

NDR – Německá demokratická republika

NSDAP – Nationsozialistische Deutsche Arbeiterpartei – Národně socialistická německá dělnická strana

OEEC – Organisation for Economic Cooperation – Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci

SPD – Sozialdemokratische Partei Deutschlands – Sociálnědemokratická strana Německa

SRN – Spolková republika Německo

10 Seznam použitých zdrojů

Literatura

BEDNAŘÍK, Zdeněk, ŠEDIVEC, Václav a kol., *Západoevropská integrace. Ekonomicky, politicky, vojensky*, Praha 1966.

BRANDT, Willy, *Über den Tag hinaus. Eine Zwischenbilanz*, Hamburg 1974.

BRUNN, Gerhard, *Die Europäische Einigung von 1945 bis heute*, Bonn 2005.

BULMER, Simon, JEFFERY, Charlie, PATERSON E., William, *Germany's European diplomacy. Shaping the regional milieu*, Manchester and New York 2000.

CARO, K, Michael, *Der Volkskanzler Ludwig Erhard*, Köln-Berlin 1965.

D'OTTAVIO, Gabriele, *Europa mit den Deutschen. Die Bundesrepublik und die europäische Integration (1949–1966)*, Berlin 2016.

DOERING-MANTEUFFEL, Anselm, *Die Bundesrepublik Deutschland in der Ära Adenauer. Aussen politik und innere Entwicklung 1949-1963*, Darmstadt 1983.

FULBROOK, Mary, *Dějiny moderního Německa od roku 1918 po současnost*, Praha 2010.

GROEBEN, Hans von der, *Aufbaujahre der Europäischen Gemeinschaft. Das Ringen um den Gemeinsamen Markt und die Politische Union (1958-1966)*, Baden-Baden 1982.

HANDL, Vladimír, *Německo v čele Evropy? SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny*, Praha 2011.

HANRIEDER, f., Wolfram, *Germany, America, Europe. Forty Years of German Foreign Policy*, New Hawen and London 1989.

HANRIEDER, J. Wolfram, *The FRG and NATO Between Security Dependence and Security Partnership*. In: KIRCHNER J., Emil, SPERLING, James (ed.), *The Federal Republic of Germany and NATO*, Hong Kong 1992.

HILDEBRAND, Klaus, *Von Erhard zur Großen Koalition 1963-1969*, Stuttgart-Wiesbaden 1984.

HYDE-PRICE, Adrian, *Germany and European order. Enlarging NATO and the EU*, Manchester and New York 2000, s. 160–161.

JANNING, Josef, PIEPENSCHNEIDER Melanie, *Deutschland in Europa. Eine Bilanz europäischer Einigungspolitik*, Melle 1993.

KAPLAN, S., Lawrence, *NATO Divided, NATO United*, London 2004.

KEBLER, Ulrike, *Deutsche Europapolitik unter Helmut Kohl. Europäische Integration als „kategorischer Imperativ“?* In: MÜLLER-BRANDECK-BOCQUET, Gisela (ed.), *Deutsche Europapolitik von Konrad Adenauer bis Gerhard Schröder*, Opladen 2002.

KIELMANSEGG, Graf, Peter, *Nach der Katastrophe. Eine Geschichte des geteilten Deutschland*, Berlin 2000.

KÖNIG, Petr, LACINA, Lubor, PŘENOSIL, Jan, *Učebnice Evropské integrace*, Brno 2007.

KOVÁŘ, Martin, HORČIČKA, Václav, *Dějiny evropské integrace I.*, Praha 2005.

KOVÁŘ, Martin, HORČIČKA, Václav, *Dějiny evropské integrace II.*, Praha 2005.

LEUCHTWEIS, Nicole, *Deutsche Europapolitik zwischen Aufbruchstimmung und Weltwirtschaftskrise. Willy Brandt und Helmut Schmidt.* In: MÜLLER-BRANDECK-BOCQUET, Gisela (ed.), *Deutsche Europapolitik von Konrad Adenauer bis Gerhard Schröder*, Opladen 2002.

MÜLLER, Helmut, KRIEGER, Fridrich Karel, VOLLRATH, Hanna, *Dějiny Německa*, Berlin 1995.

MÜLLER-ROSLACH, Herbert, *Die Deutsche Europapolitik. Wege und Umwege zur politischen Union Europas*, Baden-Baden 1974.

NOVOTNÝ, Lukáš, *Spolková republika Německo*, Praha 2014.

SEIDELMANN, Reimund, *The New Germany*, Baden-Baden 2011.

SCHNEIDER, Heinrich, JOPP, Mathias, SCHMALZ, Uwe, *Eine neue deutsche Europapolitik? Rahmenbedingungen-Problemfelder-Optionen*, Berlin 2001.

SCHUKRAFT, Corina, *Die Anfänge deutscher Europapolitik in den 50er und 60er Jahren: Weichenstellungen unter Konrad Adenauer und Bewahrung des Status quo unter seinen Nachfolgern Ludwig Erhard und Kurt Georg Kiesinger*. In: MÜLLER-BRANDECK-BOCQUET, Gisela (ed.), *Deutsche Europapolitik von Konrad Adenauer bis Gerhard Schröder*, Opladen 2002.

SCHWARZ, Hans-Peter, *Adenauer. Der Staatsmann: 1952-1967*, Stuttgart 1991.

STÜRMER, Michael, *Německo 20. století*, Praha 2005.

ŠAUER, Jaroslav, *Německá otázka v evropské politice*, Praha 2005.

ŠVÍK, Peter, *Počiatky európskej integrácie. Koncepty, procesy, aktéri v rokoch 1944-1952*, Brno 2015.

TEWES, Henning, *Germany, Civilian Power and the New Europe. Enlarging Nato and the European Union*, Warsaw 2002.

WEBER, Jürgen, *Vaterland Europa? Die Gründung der EWG und die Deutsch-Französische Aussöhnung*. In: *Geschichte der Bundesrepublik zwischen Stabilität und Krise 1955-1963*, München 1993.

Periodika

BANCHOFF, Thomas, German Identity and European Integration. In: *European Journal of International Relations*, 5, 1999, 3, s. 260–289.

KROPP, Sabine, *German Parliamentary Party Groups in Europeanised Policymaking. Awakening from the Sleeps? Institutions and Heuristics as MP's Resources*. In: *German Politics*, 19, 2010,2, s. 123–147.

LOVETT, A. W., *The United States and the Schuman Plan. A Study in French Diplomacy 1950–1952*. In: *The Historical Journal* 39, 1996, 2, s. 429–430.

Internetové zdroje

Dějiny evropské unie 1967 [online], [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1960-1969/1967_cs.

Divide et impera: Pokus o zachování Německa zkrachoval. In: Česká televize [online], [cit 2018-15-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1559836-divide-et-impera-pokus-o-zachovani-jednoho-nemecka-zkrachoval>

Hallsteinova doktrína: dvě části Německa ve víru sporů. In: Vojenský historický ústav [online], [cit 2018-15-04]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/hallsteinova-doktrina-dve-casti-nemecka-ve-viru-sporu/>

Moderní dějiny [online], [cit.2018-04-04], Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/jomkipurska-valka/>.

Sociálně tržní ekonomika. In: Leporelo [online], [cit 2018-10-04]. Dostupné z: <https://leporelo.info/socialne-trzni-ekonomika>.

Vývoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky-I. část. In: e-Polis [online], [cit. 2018-11-04]. Dostupné z <http://www.e-polis.cz/clanek/vyvoj-spolecne-zahranicni-a-bezpecnostni-politiky-i-cast.html#6>

11 Resumé

The aim of the thesis is to analyse the integration of the Federal Republic of Germany into European communities and NATO from 1949 until the fall of the Berlin Wall. Germany came out of World War II as a defeated state. The fate of Germany after the Second World War was uncertain. After the establishment of the Federal Republic of Germany, it was important for the state to engage in Western European integration and thus to regain the status of a free, independent, democratic and sovereign state. With the first idea of European integration, came French politician Jean Monnet. It was about integration in coal and steel, which should include Germany. France, after World War II, failed to transcend fears from Germany. Germany's integration into the community would also help to control it. After long negotiations, the Treaty establishing the European Coal and Steel Community was signed in 1952. The founding countries were France, Germany, Italy and the Benelux countries. This community was the main engine for the development of European integration and the first cornerstone of the European Union in the 1990s.

The thesis is divided into six main chapters. The first chapter briefly focuses on the post-war situation of Germany and the division into the occupation zones under the administration of the US, the UK, France and the USSR and the subsequent creation of the Federal Republic of Germany. The second chapter refers briefly to the institutional resources of German integration policy and describes the integration of Germany into the newly established European Coal and Steel Community, which was extended in 1957 by the Treaties of Rome to the European Economic Community and Euroatom.

The third chapter describes the situation in the 1960s and the relations between France and Germany. The success for Germany was the signing of the Elysée Treaty with France, which testified to the close cooperation between France and Germany. The treaty played an important role in the European Economic Community and its good functioning. The conclusion of the chapter mentions the normalization of relations between the Federal Republic of Germany and the German Democratic Republic using the new Ostpolitik.

The fourth chapter deals with the 1970s, oil shocks have triggered instability in the European Economic Community. At the first oil crisis, oil prices sharply grew. Europe has been tense of oil supplies and rising prices has prompted long-term EHS problems that have caused Eurosklerosis.

The fifth chapter describes the situation in the eighties and Helmut Schmidt's policy. Early in the 1980s, due to the declining pace of the economy began to produce the first plans for a European Union. In 1986 the Single European Act was signed, which was the basis for the creation of the common market within the European Community. The conclusion of the chapter describes the fall of the Berlin Wall and the way to the Maastricht Treaty in 1992.

The last seventh chapter describes the integration of Germany into the North Atlantic Alliance. Although Germany was integrating into NATO, its position was weaker. In the 1960s, Germany sought to engage in nuclear weapons, but Washington was still indecisive. This status persisted for the seventies. In the 1980s, concerns about the USSR's nuclear power increased in the US, and an agreement was therefore reached to arm Germany by mid-range nuclear missiles. In the mid-eighties, however, the US and the USSR negotiated the destruction and zero-throwing of these rockets. Germany disagreed with this agreement, on the contrary, it wanted the strengthening and modernization of nuclear weapons. Germany, however, had to retreat from its demands and subordinate to the interests of Washington.

The topics of German integration in 1949-1989 are not too elaborate in the Czech environment, so work could be beneficial and bring a closer look at this issue. The work was mainly written from English and German literature.

12 Přílohy

Příloha č. 1 – Mapa rozdělení Německa do okupačních zón.

Příloha č. 2 – Mapa Spolkové republiky Německo a Německé demokratické republiky.

Příloha č. 3 – Podpisy představitelů šesti států zakládající EHS.

Příloha č. 1 – Mapa okupačních zón Německa v letech 1945–1949.

Zdroj: Divide et impera: Pokus o zachování Německa zkrachoval. In: Česká televize [online], [cit 2018-15-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1559836-divide-et-impera-pokus-o-zachovani-jednoho-nemecka-zkrachoval>

Příloha č. 2 – Mapa Spolkové republiky Německo a Německé demokratické republiky.

Zdroj: Hallsteinova doktrína: dvě části Německa ve víru sporů. In: Vojenský historický ústav [online], [cit 2018-15-04]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/hallsteinova-doktrina-dve-casti-nemecka-ve-viru-sporu/>

